

משרד החינוך התרבות והספורט
האגף לתרבות תורנית

מדי חודש בחודשו

עורך: אריה וינברגר

גיליון 150 - סיוון-תמוז התשס"ג

חברי המערכת: הרב אליהו אביעד, הרב אריה וינברגר, ד"ר אריה סטריקובסקי, יפעת סלע,
שמעון עזר, ד"ר עמנואל בן נאה, יהודה קפלן, נירה קרמר
סדר וגרפיקה: שושנה שחר
הוצאה לאור: מחלקת הפרסומים, משרד החינוך
הדפסה: "סקורפיו"

כתובת למכתבים: הרב אריה וינברגר, האגף לתרבות תורנית, משרד החינוך התרבות והספורט
רח' כנפי נשרים 22, ירושלים 95464
אתר האינטרנט של האגף לתרבות תורנית : www.education.gov.il/toranit
© כל הזכויות שמורות

נא לשמור על קדושת הגיליון

ירושלים, התשס"ג

תוכן העניינים

7	תאריכים ומאורעות בחודשי סיוון-תמוז
20	חידון אתרי מורשת תנ"ך העם והארץ מס' 21
23	חומר עיוני למדריכה - לחג השבועות ולימי בין המצרים
25	דינים - מדיני חג השבועות
27	מנהגי קהילות ישראל מהודו ועד כוש - יהודי איראן (פרס)
29	לוח המודעות מס' 132 - תשבץ לשבועות
30	פעולות
30	א. שבועות
39	ב. פרשת השבוע
43	ג. הקשבה ברגש
46	רות המואביה באמנות
50	חומר עזר
52	קישורים לאתרים לחג השבועות (בעברית)
53	פתרונות לשאל בנך ויגדך
58	פתרון לתשבץ לשבועות

"חודש המורשת היהודית" - סיוון תשס"ג

שפע של אירועים בנושאי המורשת והתרבות היהודית יתקיימו בחודש סיוון תשס"ג (מאי-יוני 2003).

כמדי שנה יתקיימו האירועים ברחבי הארץ בשיתוף הרשויות המקומיות, ארגונים ומוסדות חינוך, מרכזים קהילתיים ומדרשות, מועדונים ומרכזי קליטה.

האירועים יעסקו במורשת היהודית כאבן יסוד משותפת במשמעות הרחבה והכוללת לכל תחומי החיים ומיועדת לכל הרבדים והגוונים החברתיים.

מתוכננים אירועים הכוללים שורה ארוכה של כנסים וימי עיון, הרצאות וסימפוזיונים, סיורים לימודיים ותערוכות, קונצרטים למוסיקה יהודית ואירועים אמנותיים.

חגיגות "יום ירושלים" פותחות את אירועי "החודש" בפעילויות מרכזיות ואזוריות וכן תהינה פעולות מגוונות על ירושלים לאורך כל החודש. בהמשך יתקיימו מאות תיקוני ליל שבועות בלימודי תורה ובעיסוק בארון הספרים היהודי.

הפעילויות המתוכננות נותנות הזדמנות גם להעמקת הידע ביצירה היהודית לדורותיה ולהעשרה בתחום התרבות היהודית על היבטיה השונים.

לשם כך נרתמו לפעילות מנהלי המחלקות לתרבות תורנית מכל חלקי הארץ וכן ארגונים ומוסדות שונים המקיימים ימי עיון, תערוכות ופעילויות מגוונות המפורטות באתר האינטרנט של האגף.

פעילי תרבות, רכזי חינוך, עובדי הוראה והקהל הרחב בכל אתר ואתר מוזמנים להשתתף באירועי חודש המורשת היהודית.

לקבלת מידע נוסף על הפעילויות נא לפנות למפקח צביקה פלג, משרד החינוך התרבות והספורט, האגף לתרבות תורנית, רח' כנפי נשרים 22, ירושלים.

טל' 02-5601343, פקס' 02-5601370.

כתובת אתר האגף: www.education.gov.il/toranit

תאריכים ומאורעות בחודשי סיוון-תמוז

(אירועים ואתרים)

חודש סיוון

הקדמה

במקרא חודש סיוון הוא השלישי במניין החודשים שמתחיל מניסן ואילו בספירה הרגילה אנו מונים מתשרי, הרי הוא החודש העשירי, כי היתה שנה מעוברת.

שמות החודש - שם זה מקורו במילה האשורית "סיונו", שעל-פי ההשערה פירושה עת להט השמש. בלוח החקלאי העברי שנמצא בחפירות גזר, נקרא החודש "קציר כל", כלומר קציר כללי.

מזל החודש: תאומים - רמז למשה רבינו ואהרן, ששניהם היו שקולים כאחד ועל ידיהם ניתנה תורה לישראל בחודש זה.

1. אירועים

חודש סיוון

ב' בסיוון תש"י (1950) - עליית "עזרא ונחמיה".

במבצע ההטסה הגדול ביותר שנערך אי פעם בישראל במשך תקופה של פחות משנה וחצי - מאביב 1950 עד סתיו 1951 - הוטסו כ-120,000 מיהודי עיראק לישראל.

המבצע התאפשר לאחר שממשלת עיראק, שהפגינה עוינות כלפי מדינת ישראל הצעירה וצבאה אף השתתף במלחמה נגד ישראל בשנת תש"ח, התירה ליהודי עיראק לעזוב את הארץ במהלך שנה אחת, תוך שהיא מחרימה את רכושם ושוללת את נתינותם. תחילה לא התירו העיראקים למטוסים לנחות בישראל, והם טסו לקפריסין כתחנת ביניים בדרך לישראל. בשלב מאוחר יותר העלימה עיראק עין מטיסות ישירות לישראל.

כמעט כל קהילת יהדות בבל עלתה ארצה במבצע זה, שהיה גדול פי כמה מעליית הרבבות בימי עזרא ונחמיה מבבל לפני 2,500 שנה.

על פי "50 על 50", מרדכי נאור, משרד הבטחון הוצאה לאור

ה' בסיוון תרצ"ו (1936) - ייסוד גדודי הנוטרים (משטרת היישובים) - שוטרים עברים במסגרת כוחות המשטרה של ממשלת המנדט בארץ-ישראל. עם פרוץ מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט ב-19.4.36, נחשפה חולשת המערך ההגנתי של היישוב היהודי. מנהיגות היישוב המאורגן הגיעה להסכמה עם השלטונות הבריטיים כי אחת הדרכים להשליט סדר ולהחזיר את הביטחון על כנו היא גיוס יהודים לתפקידי שיטור, והמשטרה הבריטית פתחה את שורותיה לשוטרים יהודים. הבסיס לשיתוף הפעולה התרכז בשני מישורים: הנוטרים ופלוגות הלילה המיוחדות של אורד וינגייט. חטיבת הנוטרים (שנקראו אז בשם גאפירים) התפלגה לכמה קבוצות שפעלו באורח נבדל זו מזו. הנוטרים לבשו מדי משטרה וצוידו בנשק, משוריינים וטנדרים מטעם השלטונות.

תחילה היתה פעילות הנוטרים מקומית, אולם עם התחדשות גל הטרור ב-1937 ניתנה להם הרשות לנוע בשדות ובדרכים, במכוניות או כשהם רכובים על סוסים. השירות במשטרה המציא תעסוקה לאלפי צעירים והיקנה להם ידע צבאי, ניסיון ויכולת להגן על יישוביהם. האימונים נעשו בהיתר, ללא הסוואה וללא הגבלה. במרוצת הזמן תפסו אנשי ההגנה עמדות פיקוד בקרב הנוטרים, ריכזו את השמירה, אירגנו מארבים ופעלו על-פי יוזמתם בעצה אחת עם השלטונות. בתקופת מלחמת העולם השנייה התגייסו למעלה מ-5,000 נוטרים לשורות הצבא הבריטי.

עם הקמת מדינת ישראל מילאו הנוטרים תפקידים צבאיים ואיישו את משטרת ישראל. בסה"כ שירתו למעלה מ-20,000 בחורים ביחידות הנוטרים.

על פי "מבחר ערכים בתולדות הציונות", בעריכת נורית גבזה-ברוורמן

ה' בסיוון תשמ"א (1981) - חיל האוויר הישראלי השמיד את הכור האטומי בעיראק.

עיראק בהנהגתו של סדאם חוסיין, עסקה בפיתוח נשק גרעיני בכור מתוצרת צרפת לא הרחק מבגדד. הסכנה לישראל היתה ברורה. בתחילת קיץ 1981 קבעו דוחות מודיעין ישראלים כי תוך זמן קצר יתחיל הכור לפעול. ממשלת ישראל, בהנהגתו של מנחם בגין החליטה למנוע את הדבר.

בפעולה נועזת, באמצע מלחמת איראן-עיראק, הצליחו טייסנו לחמוק מהמכ"ם של המדינות הערביות ולחדור לתוך השטח האווירי של עיראק במסווה של מטס אזרחי ולהשמיד את הכור. בין המשתתפים בפעולה היה אלוף משנה אילן רמון (ז"ל). הפעולה חיסלה לפחות זמנית את היכולת הגרעינית העיראקית שאיימה אז על ישראל.

ו' בסיוון - חג השבועות - מעמד מתן תורת ד' לעם ישראל על-ידי משה רבינו בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים.

במסורת העם זוהי השעה המקודשת והמכרעת ביותר בתולדותינו, שעת התגלות ד' לעם

שלם. כאן עוצבו לצמיתות ייחודנו, תרבותנו וגורלנו בעמים. כל מצוות התורה לרבות אותן שכבר ניתנו קודם מתן תורה קיבלו לפי המסורת תוקף מחייב רק במעמד הר סיני. בצד התורה שבכתב ניתנה גם "תורה שבעל פה" ולכן מקרא, משנה, תלמוד, הלכות ואגדות, ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד להורות, כבר נאמר למשה מסיני (ירושלמי פאה ב:ד). חג השבועות, שבמקרא מופיע תדיר כיום הביכורים, נתייחד במסורת גם כחג מתן התורה וגם כיום שבו נולד דוד המלך.

י"ב בסיוון תשנ"א (1991) - מבצע שלמה - שחרור יהודי אתיופיה.

הפעילות התרחשה זמן קצר לאחר מלחמת המפרץ. בעקבות התגברות מלחמת האזרחים באתיופיה, התרכזו אלפים רבים של יהודים בבירה אדיס-אבבה, והיה חשש כי המורדים יכבשו את העיר ואת נמל התעופה הסמוך לה. לפיכך, החליטו ממשלת ישראל והסוכנות היהודית ליזום פעולה של עלייה מוטסת, מבצע שקיבל את השם "מבצע שלמה". רכבת אווירית ביצעה 36 טיסות, שהביאו לישראל יותר מ-14 אלף עולים. בעת המבצע, שנמשך 36 שעות רצופות, נוהל נמל התעופה של אדיס-אבבה על ידי צוותים ישראלים. "מבצע שלמה" התנהל בשבת באישור הרבנות הראשית לישראל מטעמי פיקוח נפש. היום נשארו באתיופיה כמה אלפים בני הפלאשמורה שעומדים לעלות בעתיד.

במטוס בדרך לארץ ב"מבצע שלמה"

י"ג בסיוון תשמ"ב (1982) - החל מבצע שלום הגליל (של"ג).

עקב התעצמותו של אש"ף בלבנון ופגיעות חוזרות ונשנות בנפש וברכוש ביישובי הצפון, החליטה ממשלת ישראל לתקוף את בסיסי המחבלים. המבצע שהיה אמור להיות מהיר התארך והתרחב וחיילי צה"ל הגיעו עד לשערי ביירות, בירת לבנון, זאת כדי להכריח את אש"ף ואת הכוחות הסוריים לעזוב את השטח.

המחיר הכבד שישראל שילמה בחיי אדם בנוכחותה הצבאית בעומק לבנון העלתה מחלוקת ציבורית לגבי שהיתה של ישראל באזור.

בי"ז בסיוון תשמ"ב (1985) השלימה ישראל פינוי מרבית שטח לבנון והותירה רק רצועת ביטחון, בה היה שיתוף פעולה עם צבא דרום לבנון (צד"ל) נגד התקפות אירגון החיזבאללה על גבול הצפון.

בשנת תש"ס (2000) ממשלת ישראל בראשות אהוד ברק החליטה לעזוב את לבנון ולמקם את כוחות צה"ל על הגבול הבינלאומי. אמנם, חיזבאללה ותומכיה סירבו להשלים עם העובדה.

י"ג בסיוון תשנ"ט (1999) - אותרה הצוללת "דקר".

הצוללת, שנבנתה בבריטניה בתקופת מלחמת העולם השנייה בין השנים 1943-1945, הועברה לחיל הים הישראלי ביוני 1965 וקיבלה את השם "דקר". הצוללת עברה שיפוץ כללי תוך השבחת כל המערכות בה וב-9 בינואר 1968 יצאה מנמל פורטסמות' שבאנגליה לנמל הבית בחיפה.

כשנודע בארץ שהצוללת עומדת להגיע בתאריך מוקדם מהמתוכנן, ביקשו ממפקד הצוללת להמשיך להפליג מספר ימים בים התיכון כדי לא "לקלקל" את טקס קבלת הפנים שתוכנן עבורה.

הצוללת דקר

הקשר האחרון עם הצוללת התקיים בלילה שבין ה-24 ל-25 בינואר 1968. מאז לא חודש הקשר עמה.

ב-6 במארס 1968 הוכרזה הצוללת "דקר" אבודה, והרב הצבאי הראשי, האלוף שלמה גורן (ז"ל), הנפיק תעודות פטירה ל-69 אנשי הצוות הנעדרים. טקס אשכבה צבאי נערך ללוחמים בלב ים בהשתתפות המשחתת "יפו" והצוללת הראשונה של צה"ל, "תנין". במדינה הוכרז יום אבל. עם זאת, החיפושים נמשכו בהיקף חסר תקדים על-ידי חיל הים הישראלי וכוחות בינלאומיים.

ביום 28 במאי 1999, שלושים ואחת שנה לאחר שנעלמה, אותרה הצוללת דקר בקרקעית הים בין קפריסין לכרתים כ-500 ק"מ מחופי ישראל.

בחיל הים מתחזקת מאוד ההערכה כי ה"דקר" טבעה לאחר שאוניית סוחר ששייטה באזור פגעה בה בשוגג בעוצמה רבה.

יש להניח כי עם איתור הצוללת ההתרגשות של דור ההורים היתה גדולה יותר משל בני הנוער, למרות שהשם "דקר" מהווה גם עבורם, כמו עבור כולנו, סמל למאמצי חיפוש בלתי נלאים, לאורך שנים, עד לאיתור הנעדרים.

י"ד בסיוון תרמ"ב (1882) - העלייה בתמר.

שנת 1882 פותחת דף חדש בתולדות יהודי תימן. אם עד אותה עת הצטמצמה הזיקה לארץ-ישראל בזכרונות הפאר של העבר, בכיסופי הגאולה, בתנועות משיחיות, ובעלויות יחידים, מאותה שנה ואילך מתחילה עלייתם ההמונית של יהודי תימן לארץ-ישראל.

היו כמה מניעים לעלייה ההמונית מתימן. עשר שנים קודם לכן שבה ונכבשה תימן על ידי תורכיה. מעתה היו נתונות שתי הארצות במסגרת אימפריה אחת, וגברו הקשרים ביניהן. השפעה ניכרת היתה ודאי גם לשמועה שפשטה בתימן כי רוטשילד קנה הרבה מקומות בארץ-ישראל וכי הרשות נתונה מאת המלך ליהודים אשר בכל תפוצות העולם לבוא ולהתיישב בארץ-ישראל.

בתימן נפוצה השמועה שרוטשילד, אשר מקום מושבו בירושלים קנה שם קרקעות לעבודת האדמה והוא מוסר אותה ללא תשלום לעולים הבאים מתימן. על סמך שמועה זאת קמו כמאה משפחות מצנעא וצפון תימן וישמו פעמיהם לירושלים.

איגרותיהם של הנוסעים עוררו בקרב קהילת צנעא שמחה גדולה והתרגשות עצומה. הנסיעה לארץ-ישראל היתה לשיחת היום בפי כל, אנשים התחילו למכור את בתיהם וכליהם בשמינית מחיר, כדי להשיג כסף להוצאות הדרך. לבתים לא נמצאו קונים מן המוסלמים אף לא מן היהודים. המוסלמים לא חפצו לקנותם, כיוון שנמצאו ברובע היהודי שהיה רחוק מבתי המוסלמים ואילו היהודים סרבו לקנותם כי בולמוס הנסיעה אחז את כולם. רבים מיהודי תימן ראו בשנת תרמ"ב את שנת הגאולה, ודרשו עליה את

הפסוק "אמרתי אעלה בתמר" (שיר השירים ז, ט), שהרי "בתמר" היא תרמ"ב בחילופי אותיות.

בחודש חשוון תרמ"ב יצאה מתימן שיירה שמנתה כ-150 נפש. פורענויות קשות עברו על שיירה זו. בגלל מחלת החולירע שפרצה באותו זמן נכלאו העולים במשך חודשיים רצופים בהסגר בחוף ימה של חודידה. החום הלוהט של השפלה כילה את כוחם והפיל בהם חללים. כספם המועט אזל, ורק בתמוז תרמ"ב אחר עשרה חודשים של יסורים ותלאות הגיעו למחוז חפצם.

עולי תרמ"ב התיישבו בירושלים בתנאי דיור קשים ביותר, והיו ביניהם שגרו במערות ובכוכים שבכפר השילוח, מזרחית להר הבית.

ט"ו בסיוון תש"ח (1948) - סיום פרשת ה"אלטלנה".

את סיפורו של ארגון אצ"ל (ארגון צבאי לאומי), מסיימת פרשה כאובה ביותר שהיתה תוצאה של העבר המתוח בין המחתרות השונות. הדבר אירע בחודש יוני 1948, אחרי הכרזת המדינה וכאשר נכנסה לתוקפה ההפוגה הראשונה במלחמת העצמאות. באותו זמן הגיעה ארצה האניה "אלטלנה" (זה היה כינוי הספרותי של זאב ז'בוטינסקי), שעל סיפונה מטען נשק גדול וכ-800 מתנדבים.

האניה הגיעה זמן קצר לאחר שמפקד האצ"ל מנחם בגין, חתם על הסכם עם ראש הממשלה, דוד בן גוריון להצטרפות אנשיו לצה"ל שזה עתה נולד. הממשלה הזמנית תבעה את הנשק, אך אצ"ל עמד על כך שחלק מהנשק יועבר ללוחמי האירגון בירושלים. הממשלה לא הסכימה. הפריקה החלה בחוף כפר ויתקין, ולאחר עימות עם יחידות צה"ל, חמקה האניה לתל-אביב. חלק מאנשי האצ"ל בצה"ל ערקו מיחידותיהם ובאו לסייע לחבריהם בחוף תל-אביב. המטכ"ל החיש כוחות פלמ"ח והמדינה בת החודש עמדה בפני מלחמת אזרחים. בן-גוריון תבע שוב מהאצ"ל למסור את הנשק, אך הם סירבו וניתנה הוראה להפגין את האניה. בן-גוריון החליט כי שלמות היישוב והצבא מצדיקה את מדיניותו ו"האלטלנה" טובעה תוך אובדן נפשות. בגין הורה לאנשיו לא להגיב ובכך למנוע מלחמת אזרחים.

מתרחצים בחוף תל-אביב מול שלדה השרוף של "אלטלנה"

נדרשו שנים רבות כדי למחות את שנאת האחים ולרפא את הפצע שגרם מאורע דמים זה. יגאל אלון ז"ל, כמה שנים לפני פטירתו, גילה שהפגז שנורה על "אלטלנה" נורה בטעות.

2. אתרים

ט"ו בסיוון תשט"ז (1956) - יום ייסוד עיירת הפיתוח מצפה רמון במרכז הנגב.

מצפה רמון הוא יישוב עירוני בלב אזור הר הנגב הצופה על שפתו הצפון-מערבי של מכתש רמון ומכאן שמו. היישוב ממוקם על כביש מספר 40 באר-שבע-שדה בוקר-אילת במרחק 85 ק"מ דרומית לבאר-שבע וכ-150 ק"מ צפונית לאילת.

גובה היישוב כ-900 מ' מעל פני הים והאקלים בו נוח - אוויר יבש כל ימות השנה, קיץ שאינו חם במיוחד וחורף עם שפע ימים שטופי שמש.

היישוב הוקם בראשיתו בשנת 1956 כקואופרטיב חציבה במכתש רמון. תחילתו של היישוב היה במחנה עובדים למפעלי מכתש רמון. היישוב התפתח לאחר שנסלל דרכו הכביש לאילת והתפתחותו נעצרה עם סלילת כביש הערבה לאילת ובעקבותיו סגירת מפעלי המכתש. בעקבות הסכמי השלום עם מצרים וירדן בשנת 1979 והיערכות צה"ל מחדש בנגב החל היישוב להתפתח שוב. ואכן בתחילה התיישבו אנשי צבא במקום, אך משהחל מבצע "שלום הגליל" ורוב הצבא נע צפונה ושוב היישוב סבל מחוסר יציבות.

העובדה שמצפה רמון נמצא במרחק גדול ממרכז הארץ מנעה כל אפשרות להסתמך על תעסוקה אזוטרית וחייבה יצירות מקורות פרנסה ביישוב.

בשנת 1987 הממשלה התקינה תקנה מיוחדת למצפה רמון בה ניתנה הטבה בסך 25% הנחה במס הכנסה. תוספת ההכנסה המשמעותית גרמה לשהיה ארוכה יותר של אנשי הצבא במקום ומשפחות רבות נשארו אף לאחר השחרור מהצבא והשתלבו בחיי היישוב. בשנות התשעים, עם גל העלייה הגדול מארצות חבר העמים הוכפלה אוכלוסיית מצפה רמון והיישוב החל להתבסס. מצפה רמון עבר תהליך של הפיכה מעיירת פיתוח קלאסית ליישוב קהילתי תוסס בעל איכות חיים גבוהה המתבסס על תיירות המדבר ומערכת חינוך ברמה גבוהה. השותפות והמעורבות של הקהילה הלכה ותפסה תאוצה במטרה לתכנן, לפתח ולבנות את מצפה רמון כיישוב בר-קיימא, ששומר על משאביו ומתפרנס מהם מבלי לפגוע ולחסל אותם. לדוגמה, מכתש רמון נתפס כל השנים כמקום לחציבה אף שבכל השנים המפעלים (שהיו ממשלתיים) הפסידו וסובסדו על ידי המדינה, לאחר שהמפעלים עברו לידיים פרטיות הם נסגרו ונטשו. כיום מתבצע שיקום של המחצבות, החזרת המצב לקדמותו ושימוש במכתש כאתר טיולים ולימוד. מאות אלפי אנשים מגיעים במהלך

השנה לבקר במקום. תושבים רבים מתפרנסים מהתיירות כמדריכי טיולים, נהגי ג'יפים, מדריכי סנפלינג, ארוחות שטח, סדנאות אומנות ויצירה ועוד.

מצפה הכוכבים

דוגמה שנייה הוא מצפה כוכבים תיירותי - השמים הנקיים מתאורה איפשרו את הקמת מצפה הכוכבים האוניברסיטאי. מצפה כוכבים תיירותי יאפשר למאות אלפי אנשים בשנה לבקר בו. מטיילים ותיירים אשר יבקרו במקום יחזו בכוכבים, בסרטי חלל בפלנטריום משוכלל, ילוננו במקום וביום שלפני הביקור ואחריו יבקרו באתרי תיירות נוספים.

עקרונות התכנון הקשורים לחומרי הבנייה, לצבעי הבנייה, לצמחיה ולפיתוח הסביבתי יהפכו את מצפה רמון ליישוב ייחודי השומר על סביבתו ומשאביו.

בעבר היישוב צרך מים ממתקני מקורות בנחל פארן, אך עקב צריכת המים של יישובי הערבה, העתיקה חברת מקורות את שאיבת פארן לערבה ומצפה רמון מהווה את קצה המוביל הארצי מהכינרת. בתוך שנתיים יוקם ביישוב מכון טיהור שפכים אשר מימיו יועברו להשקיית כרמים ליין. הסתבר שהאקלים במקום וסוג האדמה בו מאפשרים לגדל את ענבי היין האיכותיים ביותר בארץ.

תצפית הר גמל

לפרטים נוספים על מצפה רמון יש לפנות לסימה (בארכיון), טל' 08-6595577 או באתר: www.mitzpe-ramon.muni.il

חודש תמוז

חודש תמוז הוא הרביעי במניין החודשים שאנו מונים מניסן.

השם תמוז כשמות שאר החודשים עלה עם ישראל מבבל; והוראתו הקדומה - פולחן ידוע לדורות ההם ככתוב (יחזקאל ח): וְהָיָה שָׁם הַנָּשִׁים יֹשְׁבוֹת מִבְּכוֹת אֶת הַתָּמוּז.

מזלו של החודש: סרטן. שכך היא דמות קבוצת הכוכבים השולטים בשמים בחודש זה, דומה לצורת סרטן. גם סרטני המים מתרבים בחודש זה מפני החום השולט בימים אלה.

כתוב בזהר הקדוש, שימי תמוז וכן חודש אב שלאחריו, ימים של סכנה הם, והרעה שולטת בעולם באותם הימים - "אשרי האיש שזוכה להנצל הימנה".

ה' בתמוז תשל"ו (1976) - מבצע יהונתן - מבצע אנטבה.

בסוף חודש יוני ותחילת חודש יולי 1976 התרחשה אחת הדרמות הגדולות בתולדות ישראל, אם כי הרחק מגבולותיה. מחבלים מ"החזית העממית לשחרור פלשתינ" חטפו מטוס של חברת "אייר פרנס" ובו יותר ממאה ישראלים, והטיסוהו לאנטבה שבאוגנדה. לאחר שהיהודים הופרדו משאר הנוסעים, החוטפים איימו לרוצחם אם לא ישוחררו ארבעים טרוריסטים הכלואים בישראל ובגרמניה.

לאחר התלבטויות רבות והעמדת פנים שישראל מוכנה לנהל משא ומתן עם החוטפים, הורתה ממשלת ישראל לצה"ל לשחרר את החטופים במרחק 4,000 ק"מ מישראל.

כוח מוטס גדול של כוחות צה"ל נחת באנטבה אור ל-4 ביולי 1976 ושיחרר במבצע בזק את החטופים. שלושה מן החטופים נהרגו וכן נהרג סגן-אלוף יהונתן נתניהו (ז"ל), מפקד הכוח בשדה שעל שמו מכונה המבצע.

הפשיטה על אנטבה נחשבת לאחת הפשיטות הנועזות והמבריקות ביותר בהיסטוריה הצבאית.

על-פי "50 על 50", מרדכי נאור, משרד הבטחון הוצאה לאור

י"ז בתמוז - (על-פי המסורת) - שבעה עשר בתמוז הוא התחלת תקופה של ימי אבל "בין המצרים" שבה אנו מתאבלים על חורבנם של שני בתי המקדש ונוהגים מנהגי אבל. כל עדה לפי מנהגה. יום זה נקבע ליום תענית ציבור.

חמישה דברים אירעו לאבותינו בו ביום כפי שהובא בתלמוד בבלי במסכת תענית (כ"ו):

א. **נשתברו הלוחות** - על-פי הכתוב בתורה ירד משה מהר סיני ולוחות הברית בידיו ומצא שהעם עשה עגל זהב, אז השליך מידיה את הלוחות ושיבר אותם וביקש מדי

לסלוח לבני ישראל על מעשיהם. משה עלה שוב בר"ח אלול וירד לאחר ארבעים יום - ביום הכיפורים.

ב. **בוטל התמיד** - על-פי המסופר בתלמוד בזמן המצור על ירושלים שררו בעיר רעב ומחסור ולא נמצאו כבשים לקרבן התמיד.

ג. **שרף אפוסטומוס את התורה** - מעשה התגרות נגד היהודים על-ידי חיל רומי שקרע ספר תורה ושרף אותו באש.

ד. **הועמד צלם בהיכל** - מעשה התגרות נגד היהודים על-ידי היוונים בעת מלחמת החשמונאים, כשהעמידו פסל של זאוס בבית המקדש.

ה. **הובקעה העיר** - הובקעו חומות ירושלים ונפרצו מבואותיה על-ידי הרומאים בבית שני. מאז החל חורבנה של ירושלים וקיצה של מלכות ישראל.

כ"ט בתמוז תש"ז (1947) - הגיעה הודעה על מותו של ראול וולינברג מחסידי אומות העולם.

ראול וולינברג, מחסידי אומות העולם, דיפלומט שוודי, ממשפחה מיוחסת, נודע בפעילותו למען הצלתם של 33,000 מיהודי הונגריה מתופת השואה.

הוא ייסד "גיטו בינלאומי" שבתוכו קלט יהודים בבתים של מדינות ניטרליות. בנוסף הוא חילק "דרכוני וולינברג" שנתנו חסות שוודית למחזיקיהם. בין היתר הוא הצטרף ל"מצעד המוות" של יהודי בודפשט כדי לחלק לצועדים אוכל, תרופות ובגדים.

עם הכיבוש הרוסי של הונגריה וולינברג נאסר בידי הרוסים ומאז נעלמו עקבותיו. הרוסים הודיעו ב-1947 שנפטר בבית הסוהר לוביינקה שבמוסקבה. אך יש שטוענים שראוהו בבית הסוהר עוד בשנות השבעים.

בישראל הונצח שמו בשמות רחובות וארגונים. כמו כן הונפק בול לזיכרו.

2. אתרים

כ"ח בתמוז תרצ"ז (7 ביולי 1937) - ייסוד קיבוץ עין גב.

עין גב הוא קיבוץ בחוף המזרחי של ים כינרת, כ-10 ק"מ מצפון מזרח לצומת צמח. מקור השם - משמו הערבי של המקום א-נקיב או א-נגב (הנקבה או המעבר), כפר ערבי ששכן עד מלחמת העצמאות בסמוך לקיבוץ. עין גב נוסד ב-1937. מייסדיו היו אנשי קבוצת "בתלם" מגרמניה ומהארצות הבלטיות, ומאז 1936 עסקו מקצת חבריה בהכשרת

אדמות עין-גב עבור חברת "קידמת כינרת", שהתכוונה להקים במקום יישוב לעולים בני המעמד הבינוני מגרמניה.

עקב פשיטת הרגל של החברה, האדמות נרכשו על ידי הקרן הקיימת לישראל. בשנת 1934 הגיעה לארץ קבוצת סטודנטים יהודיים-ציוניים שגורשו מהאוניברסיטאות בגרמניה, והתארגנו בנחלת יהודה.

הימים היו ימי ההתיישבות של "חומה ומגדל" וימים של שיתוף פעולה בין הבריטים ליהודים במאבק נגד המרד הערבי. המחלקה המדינית של ה"סוכנות היהודית", שידעה על פירסומה הקרוב של תכנית חלוקת הארץ, החליטה שיש לעשות מעשה ולהעלות על הקרקע כמה שיותר יישובים עוד לפני פרסום ההחלטה על החלוקה. כך אורגנה בהסתר העלייה על הקרקע של עין גב.

ראשוני המתיישבים בעין גב נתקלו בבעיות שונות: בעיות הביטחון היו קשות, במקום השתוללה מגיפת טיפוס. מצוקת הדיור היתה חמורה. חברי הקיבוץ עסקו בעבודות שונות, ממפעל החשמל בנהריים, מפעל האשלג בים המלח, ועד משק בית בבתים של טבריינים אמידים. היה עליהם להתמודד עם השרקיות (רוחות המזרח) שהביאו כמויות גדולות של חול, שחדרו לצריפים וחוס כבד, אך היתה להם נחמה בכינרת ורוחות המערב בצהרי הקיץ והאהבה שטיפחו הראשונים למקום. נבנו הבתים הראשונים ובתי הילדים גדלו.

הקמת קיבוץ עין גב על שפת הכינרת עוררה את הציפייה לחיות מן הים. לחברים היה ברור כי תושבי הכינרת הקדמונים היו דייגים והיתה גם מסורת חדשה של דייג עברי בכינרת, שהחלה אצל אנשי צפת וטבריה ונמשכה אצל אנשי גדודי העבודה וקואופרטיבים של דייגים יהודיים. אולם המסורת לא הספיקה, היה צורך בציוד, ידע ורצון.

כיוון שרבים ממייסדי הקיבוץ באו מגרמניה והעלייה הגרמנית כללה מוסיקאים רבים, הפכה האהבה למוסיקה לנורמה שחייבה את כל החברים. בתחילה התקיימו קונצרטים שהפכו לפסטיבל השנתי למוסיקה שמתקיים עד היום ומארח את מיטב אמני העולם.

לפני מלחמת העצמאות היה ברור שאם תהיה מלחמה תישא עין גב המבודדת את גורלה לבד. נערכו הכנות מדוקדקות למצור ממושך, נאגר נשק במחתרת, אבל כל הזמן נמשך משא ומתן עם השכנים.

בתחילת מלחמת העצמאות פנו הכוחות הסוריים לתקוף את עמק הירדן. לפי תכניתם, נראה שעין גב היתה צריכה ליפול לידיהם ללא קרב. כתוצאה מכיבוש העמק, היתה עין גב במצור 11 חודשים והקשר איתה התקיים רק באמצעות סירות. קיבוץ עין גב היה הקיבוץ היחידי שבכוחות עצמו הגן על עצמו בימי המלחמה, וביום האחרון אף כבשו אנשיו וכוח של צה"ל את הר סוסיאת הסמוך.

המלחמה הסתיימה בהרס גדול של בנייני הקיבוץ, בהתמוטטות של המשק ובאבל כבד על החברים שנפלו במערכה.

בהסכם שביתת הנשק עם סוריה נקבע כי אזור עין גב יהיה שטח מפורז. עד מלחמת ששת הימים סבלו עובדי האזור מצליפות ומהפגזות של צבא סוריה.

באמצע שנות השישים התחילה פעולה רצינית של תיירות, בספינות השייט שהושטו בידי חבורת ספנים, חברי עין גב, שנודעו בחריצותם.

מלחמת ששת הימים שינתה את גורלה של עין גב מן הקצה אל הקצה. עד אז הקיבוץ חי תחת איומי התותחים והמקלעים הסורים. כל שנה נאלץ הקיבוץ להתחפר למשך כמה ימים ולילות בתוך התעלות, בעמדות ובמקלטים, אך האיום הוסר לאחר המלחמה שהגבול התרחק.

עין גב קלט גרעינים של תנועות נוער מאמריקה המרכזית והלטינית. כל קבוצה השאירה רושם בחברה, וכולם בנו את עין גב כקיבוץ מגוון.

מראות מקיבוץ "עין גב"

אתרים בעין גב

מוזיאון בית העוגנים - לתולדות הדייג בכינרת ובו אוסף ארכיאולוגי ואגף המוקדש לתולדות הדייג בכנרת בזמן החדש.

תל עין גב (ח'רבת אל עאשק) - נחשפו בו שרידי עיר - מצודה ישראלית שהוקמה במאה ה-10 לפנה"ס וחורבה במסע תגלת פלאסר מלך אשור ב-732 לפנה"ס. בין החפירות במקום התגלו מקדש משפחתי, כתובת בארמית, וכלי חרס המעידים על קשרי מסחר שניהלו תושבי המקום עם סוריה וקפריסין בעבר.

אנדרטת האם והילד - של הפסלת חנה אורלב, לזכר הנופלים במלחמות ישראל.

לפרטים נוספים: מרכז מבקרים בעין גב, טל' 04-6658030

ביבליוגרפיה:

סיפורי קיבוצים - סיפורם של ארבעים קיבוצים, בעריכת זאב ענר, משרד הבטחון הוצאה לאור.

חידון אתרי מורשת תנ"ך העם והארץ מסי 21

ד"ר עמנואל בן-נאה

נא לזהות את האישים, האתרים והמושגים הקשורים, ישירות או בעקיפין, לחודש סיוון המרומזים בכל השאלות/החידות הבאות, לכתוב משפט או שניים על חשיבותם ולשלוח למערכת עד סוף חודש סיוון. יזכה בפרס המצליח לפתור 6 מתוך 7 החידות.

סלינו על כתפינו - ראשינו עטורים... כך שרנו פעם.

ולכן, במטותא מכס, הבה ונחטט מה יש בסלינו

ומה נמצא בראשינו!

וכי לא האי כתיב: "שבעה שבעת תספר לך, מהחל חרמש

בקמה תחל לספר שבעה שבעות?"

נצא נא לדרך!

הם היו נוטרים, שליוו שיירות בתחילת מלחמת השחרור.

המון ערבי הקיפם, פצעם, שבה אותם, טבח אותם

והתעלל בגופותיהם. מצבה הוצבה לזכרם,

יישוב הוקם על שמם, וגם ספר הנציח אחד מהם.

רמז לעידוד החיפוש: מחצית שמי (היישוב) מאוזכרת בפסוק.

סמוך אני לראשון לציון.

גם לי חלק בפסוק. ובאמת אעלב, אם לא תדעו מי אני.

שהרי כבר האבות הכירוני. בימי מלכות שלמה כגבול

ההתיישובות היהודית הזכירוני. עוד פרטים מתולדותיי?

לפני כמאה שנה נבנתי כ"בירת" הבדואים.

שמונים וחמש חלפו מאז שנפלו כ-1,200 חיילים שניסו לכבשני.

לפני חמישים וארבע שנים, באחד משלושת הרגלים, נכבשתי.

עוד יישוב המקושר בפסוקנו הנזכר לעיל. "כי שמעתי אמרים נלכה ד'תינה",

וזה היה מ-ז-מ-ן. לפני כ-21 שנה הלכו לכאן נח"לאים, היום יושבים כאן

אזרחים, הסובלים מפעילות חבלנית...

שרידי להבות השואה אנו, שלהבת אהבת הארץ על פני גלים נשאתנו, אניות הוד מלכותו עצרונו ולקפריסין הובילונו. כל אלה לא כיבו את ניצוץ "השומר הצעיר" שבנו וכאן, בין קריית גת לבאר שבע, קיבוץ הקימונו שבשמו המקורי את קורותינו הצפנו: ספיח - התבואה שצמחה מאליה לאחר הקציר. כיום שונה שמנו והוא בן שתי מילים שהאחת מקושרת בפסוק דלעיל.

"תורה אחת ומשפט אחד - יהיה לכם ולגר הגר אתכם". כתוב גם כתוב. אנו באנו ארצה מן הקווקז, מתי? לפני מאה ועשרים שנה. חוק השבות? לא ולא! מוסלמים-לא-ערבים אנו. מוזרה שפתנו. לא רבים אנו. אבל, בנטל בטחונה של המדינה ומחירו הכבד נושאים גם אנו. יש המפרשים את שם כפרנו במילה הלקוחה מאותו פסוק. קרובים אנו למסחה.

מי בכלל זוכר אותנו? עלינו מצפון אפריקה והשתלבנו בשורות הלחי". השתחררנו ורצינו להיות קרובים לאדמה וגם לירושלים. המציאות קשה היתה מן החלום. ניסינו - וכשלנו. על אף השם המבטיח שניתן ליישובנו לציון העובדה הקשורה בתאנים שעטירונו. אחר כך הפך אתרנו לבסיס ליחידה מאוד מיוחדת בצה"ל הצעיר. היום מצויה כאן חווה חקלאית, שמוכרת יותר בשם הערבי שהיה למקום, והמעייין שבה משובב עין ולב.

אם טרם התגברתם, הרי לכם רמז נוסף המתייחס לאותו שם, הנגזר מאותו פסוק שצוטט למעלה. אני הוא המרכז הכפרי לגוש של יישובים בעמק, שמיקומו שרוי במחלוקת עזה. יש אומרים שהוא פתחו של גן עדן ויש הסבורים בלהט שהוא פתחו של גיהנום. זקוקים לעוד רמז? ובכן, בקרבתי נתגלה דף הברייתא הגדול ביותר בעולם, ובו מצוות התלויות בארץ...

הכתובת למשלוח התשובות:

מערכת "מדי חודש בחודשו"

האגף לתרבות תורנית

משרד החינוך

רח' כנפי נשרים 22

ירושלים 95464

או באמצעות הדואר האלקטרוני: tarbut-toranit@education.gov.il

פתרונות לחידון אתרי מורשת תנ"ך העם והארץ מס' 19

1. ד"ר משה סנה
2. ר' אברהם אבן-עזרא
3. משה רבינו
4. גירוש תושבי תל-אביב במלחמת העולם הראשונה בידי התורכים
5. הגדודים העבריים, קיבוץ אביחיל
6. נתן אלתרמן
7. לוי אשכול

פתרונות לחידון הפורימי: 8. המן; 9. ראשון לציון הינה הינם; 10. נחל אשכול; 11. כפר הנוער הדסים; 12. יד מרדכי; 13. מושב תירוש; 14. בית חולים "הדסה".

הזוכים בחידון מס' 19:

1. קרן לוי - ירושלים (צוות מורות חיילות, מושב משען, קרן, אלירז ובת-אל)
2. יהודית תובל - רחובות
3. עמוס רובין - גבעת שמואל
4. אביגיל כ"ץ - עפרה
5. נעם בן-פורת - בית-אל
6. יוסף ניצן - רחובות
7. ד"ר אברהם גוטליב - תל-אביב

פינת האתר

אביחיל: מושב עובדים בשרון שבעמק חפר, כ-4 ק"מ מצפון לנתניה. משתייך לתנועת המושבים. השם סמלי. נוסד ב-1932 במסגרת "התיישבות האלף" בידי משוחררי הגדוד העברי במלחמת העולם הראשונה. למרות שהגדודים העבריים לא מילאו את הציפיות המדיניות שתלו בהם, הם סיפקו מסגרת פעולה לנוער היהודי בתקופה קשה, שימשו חוליה חשובה בבניית כוח המגן של היישוב והיו גרעינים ליישובים אחדים. במקום "בית הגדודים" (מוזיאון ובית תרבות שהוא חלק ממוזיאון צה"ל). לפרטים נוספים בטלפון 09-8822212.

לחג השבועות

1. קדושת ספרי הקודש

כל כתיב הקודש הנם קדושים ויש להתייחס אליהם בכבוד, יש הדרגה בקדושתם: ספרי התורה שנכתבו מפי הגבורה - הקדושים ביותר. אחריהם דברי הנביאים שהתקבלו בנבואה ואחרונים הכתובים שנאמרו ברוח הקודש. אחריהם הספרים הכתובים של התורה שבעל-פה.

הדרגה זו משפיעה גם על האיסור לשנות דבר מן הכתוב: נביא אינו יכול לשנות, אפילו מילה אחת מן התורה. חכמי התלמוד אינם יכולים לחלוק על דברי נביא.

במשך הדורות הורחב כלל זה: לאחר חתימת התלמוד אין רשות לגדול בתורה לפרש נגדו. ה"אחרונים" אינם יכולים לחלוק על ה"ראשונים". למרות רמת החכמה והגדלות בתורה של האדם, עליו להתחשב בקודמיו בהלכה.

קביעה זו היא לא רק צורך הלכתי, אלא מבטאת חכמת חיים בעולם החילוני, המאמין באבולוציה, האדם מתפתח ומחכים כל הזמן והאדם המודרני עולה על קודמיו בשרשרת הדורות, ובהקבלה ילדים, מן הסתם, עולים על הוריהם.

אנו עדים בדורנו לקריסת החברה ולאנרכיה שנובעת מסירוב לציית למרות ומסגידה להישגים שכליים.

אדם שמרים ספר קודש שמונח מתחת לספר פחות קדוש ממנו מביע ציות לסמכות גבוהה יותר.

בכל דור אנו מתרחקים יותר ויותר מדור הענקים שנכח במעמד הר-סיני. נכון שאנו משתמשים במחשבים ועדים להתקדמות מדעית וטכנולוגית עצומה, אך כל אלו לא העניקו לנו יותר חכמה. אנו מגיעים מהר יותר ובקלות רבה יותר למחוזות חפצנו, אבל מטרותיהם וייעוד חייהם של קודמינו, היה ברור ומבורר יותר משלנו.

הכבוד שאנו נותנים לתורה, על-ידי הכרתנו ברמות השונות של קדושתה, מבהיר לנו שהבנת התורה של הדורות הקודמים הוא מעבר להשגתנו. איננו יכולים לבטל את דעתם אלא לבנות עליה.

על-פי פירוש של הרב ד"ר אברהם טוורסקי לספר "מסילת ישרים"

2. הכוח שבתורה

אמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום מלאכי השרת ניסו לשכנע את הקב"ה שלא יתן למשה את התורה בטענה שהתורה אינה מתאימה לבני אדם. ומשה טען שהתורה מיועדת לבני ישראל ולא למלאכים כי כתוב בה: "אנכי ד' אלוהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", והמלאכים לא ירדו למצרים ולא השתעבדו לפרעה.

נשאלת השאלה: מה בעצם חשבו המלאכים?

הלא ידעו את הדבר הראשון, וידעו שאף פעם לא היו במצרים. אלא, מסביר הרב יששכר פרנד שמשה רבנו רצה להדגיש שבני ישראל היו זקוקים לתורה (ולא המלאכים), כי הם היו עבדים במצרים, שקעו במ"ט שערי טומאה והתורה היתה חיונית להם כדי להתעלות ולהגיע למדרגת המלאכים.

3. בין אייר לתמוז - "תקומה בצל גלות"

"על כנפי נשרים"

בבית דל בארץ תימן דרה משפחתו של ציון, צעיר האחים.

כולם חתומים בעיניים גדולות ויפות, צנומים ופקחים.

סבם, סגי נהור, משנן פרקי תהילים כל היום ומיחל לגאולה.

לפתע שאל את נכדו: **ציון בני! מתי נעלה לציין?**

והוא מספר בשבח ארץ-ישראל כאילו הכירה מקרוב והוסיף, דע בני! כי בעיני הסתומות, אני רואה את ארץ הקודש. הנה הכרמל, הירדן, הרי שומרון והנה עיר הקודש ירושלים ומקום המקדש... וכשהוא מספר פניו מאירות וזוהרות. ארץ זבת חלב ודבש ופירותיה משובחין וציון חש מתק פירותיה...

לפתע הוסיף... טובה עשה עמי האל, שנטל מאור עיני, שלא אראה גלות חשוכה זו.

ושוב שואל הסב: **ציון! מתי נעלה לציין?** במהרה! ואיך נעלה? לא אדע! וסבו גוער בו,

כלום שכחת מקרא מפורש? "ואשא אתכם אל כנפי נשרים".

הבט השמיימה. משם יבוא לציין גואל!

מאז לא הפסיק ציון להביט למרום. מתי יבוא הנשר? איך ישא אותנו?

דמ"ן ברוח: אבא ו-3 אחיו בכנף אחת. אמא ו-3 אחיותיו בכנף שנית. אני וסבי באמצע,

וכך יהא המסע הלך ושוב...

יום אחד החזיק ציון ביד סבו בדרכם לבית כנסת והנה שליח בא מארץ-ישראל.

קם ואמר: אחי בני תימן, הגיע זמן גאולתכם! וכאיש אחד פתחו כולם "ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה"...

המטוס נוחת! קרא ציון, סבא הנשר בא!... היינו כחולמים. ואף על פי שיתמהמה!!

שמעון עזר

מדיני חג השבועות

1. אין אומרים תחנון מראש חודש סיוון עד י"ב בחודש והטעם הוא שבזמן המקדש היו מקריבים בו קרבנות מיוחדים והם נקראים ימי שמחה. שלושת ימי ההגבלה - שלושה ימים קודם חג השבועות מתכוננים לכבודו של יום מתן תורה.
2. השנה, מכיוון שאנו רשאים להכין אוכל מיום טוב לצורך שבת רק על-ידי עשיית עירוב תבשילין, אנו מכינים בערב החג שני תבשילים ומברכים ברכה מיוחדת (בנוסח שמוכן לנו) ואז מותר לנו לאפות, לבשל, להטמין, להדליק נר ולעשות כל צרכינו מיום טוב לשבת.
3. בליל החג מאחרים קצת בתפילת ערבית כדי שימי הספירה יהיו שלמים, כמו שכתוב בתורה: "**שבע שבתות תמימות תהיינה**". אומרים ברכת "שהחיינו" בקידוש כמו בשאר הרגלים. ממחרת גומרים את ההלל.
4. נוהגים להיות נעזרים כל הלילה בלימוד התורה מכמה טעמים:
 - א. כדי לתקן הפגם שפגמו בני ישראל בשעת מתן תורה שהיו צריכים להעיר אותם משנתם. אבל מי שחושש שאם יהיה ער כל הלילה יתנמנם ולא יוכל לכוון היטב בתפילה מוטב לו שילמד עד שעה מאוחרת בלילה וישכב לישון כדי שיוכל להתפלל במחשבה צלולה.
 - ב. הלימוד בליל השבועות בא להוכיח את תקיפות התורה. וככל שאנו עוסקים בלימוד התורה, אנו מרגישים בצימאון ללימוד נוסף (שפת אמת).
5. מצווה לשמוח ביום זה שניתנה בו תורה לישראל וכן יש מנהג לאכול מאכלי חלב מכמה טעמים:
 - א. סמל לתורה שנמשלה לחלב ודבש על-פי הפסוק "דבש וחלב תחת לשונך" (שיר השירים ד:יא).
 - ב. חלב הוא המזון היחיד שמספק את הרעב ואת הצמא כאחד, כמו התינוק שמתקיים רק עליו, כך התורה היא כוללת את כל "התזונה" הרוחנית והתרבותית של האדם (אמרי נועם).
 - ג. עד מתן תורה היה מותר לישראל לאכול בהמות טמאות וטרפות. במתן תורה נצטוו על השחיטה ועל המאכלים האסורים, משום כך נאסר עליהם השימוש בכלים הבשריים, שהשתמשו בהם עד כה... להגעיל את הכלים לא יכלו כי שבת היה (שבת פו) על כן נאלצו ישראל לאכול מאכלי חלב, ואף מנהגנו כך לזכר אכילתם ביום מתן תורה.

6. מבין הטעמים שנוהגים לטטוח עשבים בחג השבועות בבית-הכנסת ובבתים (ויש המעטרים את ספרי התורה בשושנים):

- א. התורה משולה לעץ על-פי הפסוק "עץ חיים היא למחזיקים בה" (מלמד להועל).
- ב. כדי להזכיר לנו להתפלל לשלומם של העצים, שבעצרת נידונין על פירות האילן (מגן אברהם).
- ג. זכר למעמד הר-סיני.
- ד. זכר למשה רבינו שהושם באותו יום לאחר ג' חודשים ביאור בין עשבים וקני סוף (חידושי הרי"ש).
- ה. "עשב" בנוטריקון הוא משמותיו של החג: **עצרת**, **שבועות**, **ביכורים**.
- ו. וכן זכר לביכורים שהיו מעטרים אותם בכל מיני פרחים, שושנים, ורדים ועלים.
- ז. בשמים, רמז לדברי חז"ל: "כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה, נתמלא כל העולם בשמים" (מסכת שבת).
- ח. וכן על-פי הנאמר במדרש: משל למלך שהיה לו פרדס נטוע, לאחר ימים בא המלך והציץ בפרדס ונמצא מלא חוחים. הביא קצצים לקצצו וראו בו שושנה אחת של ורד. אמר המלך בשביל שושנה זו ניצל כל הפרדס. כך בזכות התורה ניצל כל העולם כולו (על-פי ויקרא רבה).
- ט. בקהילות אירופה הדביקו ירק ממגזרי נייר על החלונות כדי להראות שאנו סומכים על האור הפנימי שבתורה ואין צורך באור החיצוני.

7. נוהגים לקרוא מגילת רות בחג השבועות מכמה טעמים:

- א. המעשה המסופר במגילת רות אירע בתחילת תקופת קציר השעורים.
- ב. לפי שמגילת רות נכתבה על-ידי שמואל הנביא להראות היחוס המכובד של דוד המלך שנולד ונפטר בשבועות.
- ג. ממגילת רות אנו לומדים להעריך מצוות לקט, שכחה ופאה (מתנות לעניים).
- ד. מוזכרת במגילה כניסתה של רות תחת כנפי השכינה וזאת דוגמה לכך שבני ישראל נכנסו תחת כנפי השכינה ביום זה במעמד הר סיני.
- ה. כשם שבמגילת רות יש גילויי חסד רבים, כך התורה עיקרה בעשיית חסד בן הברואים.

על-פי "פרדס חג השבועות", בהוצאת מכון הפאר

כתובה לחג השבועות

יהודי איראן (פרס) בישראל - חלק ד' - סוף פסוק

עד קום המדינה מנו עולי איראן בארץ כ-30,000 איש, בעקבות גלי העלייה מאיראן מאז נוסדה ישראל, גדל מספרם של עולי איראן בהרבה, והיום הוא עומד על יותר מ-150,000 נפש. רבבות היהודים שהגיעו הנה בעלייה ההמונית פוזרו במעברות ועברו חבלי קליטה קשים ביותר. היה עליהם להתמודד עם תנאים סביבתיים, תרבותיים וחברתיים אשר אצל רבים מהם זעזעו את כללי התרבות שהיו מורגלים בהם ואת יסודות האמונה שעל ברכיהם גדלו. גם אי ידיעת שפה נוספת כלשהי, זולת הפרסית, היתה בעוכריהם והכבידה עליהם מאוד. אולם כל המכשולים לא יכלו לאהבת ציון.

עובדת היותם אזרחים בני-חורין במדינת ישראל זקפה את קומתם האישית והלאומית של העולים, והם השתלבו במהרה בחיי עשייה ויצירה במדינת ישראל. על אף עברם העירוני זכו יוצאי איראן בישראל להשיגים נכבדים בתחום ההתיישבות החקלאית.

במשך הזמן השתלבו יוצאי איראן בכל מגזרי החיים בישראל. מקרבם יצאו רבנים, מחנכים, משוררים, סופרים, אמנים, חוקרים ואנשי שם. עולי פרס השתתפו בכל מלחמות ישראל, ואף בין הנופלים במערכות למען המולדת לא נגרע חלקם. בתחום הכלכלי בולטים יהודי איראן בשטח המסחר. גם במוקדי הכוח הפוליטיים נמצא נציגים של יהדות איראן: בממשלה, בכנסת, בהסתדרות, במפלגות השונות ועוד.

ארגונים עדתיים של יוצאי איראן הוקמו מאז סוף המאה ה-19 והם פעילים גם כיום. ארגונים אלו דואגים בעיקר לקליטה חברתית של העולים, ובין השאר מוציאים לאור עיתונים בשפה הפרסית. גם ארגוני סטודנטים פרסיים שקמו לראשונה בסוף שנות החמישים מסייעים רבות לקליטתם של עולים מאיראן הלומדים במוסדות להשכלה גבוהה.

על פי "מבחר מקורות לתולדות הציונות בארצות המזרח"

איראן - חומר רקע, כתבה: אסתר קנקה-שקלים ערך: שמעון עטר,

משרד החינוך והתרבות, המרכזים הפדגוגיים

שבועות

יהודי פרס קוראים לחג השבועות בשם "מוֹדֵה גוֹל" (שיבוש מ"מועד גול", נכלומר חג הפרחים, משום שביום זה מקשטים את השולחנות בפרחים ריחניים). לסעודת החג מכינים דייסות מתוקות, כמו "חֶלְוָא-כּוֹמָא" - דייסת תמרים עשויה מסולת, תמרים, שמן וסוכר, או "חֶלְוָא בְּרִינְג" - דייסת אורז העשויה מאורז טחון, שמן, מים, סוכר ומיני תבלין.

בשוב בעל-הבית מבית הכנסת הוא מברך את אשתו בברכת: "סָאד סָאל בְּאִין סָאֵלְאִי כּוּב בְּרִסִיד" (=תזכה למאה שנים טובות כאלו), והיא עונה: "שומא הם צד סאל באין סאלאי כוב ברסיד" (=גם אתם, תזכו למאה שנים טובות כאלו). לאחר הקידוש מברכים על פירות העונה המוצגים על השולחן, ולפני הגשת סעודת החג נשמעים שירה ופיוט מפי ראש המשפחה.

לאחר הסעודה הולך בעל-הבית עם בניו הגדולים אל ה"שייבה" שנערכת אצל מי שמת עליו אחד מבני המשפחה, בייחוד אב או אם, או בבית הכנסת. הלילה הזה מוקדש כולו ללימוד המובא בספר "קריאי מועד" ואשר כולל תחילה וסוף של כל פרשה שבתורה ובכל ספר מספרי נביאים וכתובים, כשרק מגילת רות נקראת בשלמותה. אחד ה"מזלזלים" מתחיל בקריאה, ואחריו קוראים יתר הנוכחים לפי התור, פרק פרק. אחרי קריאת התנ"ך קוראים ראשי פרקים מכל שישה סדרי המשנה ואדרא רבה וזוטא, ומסיימים בקריאת ספר תהלים. בין קריאת כל ספר וספר שבתהלים מגישים פירות ושכר לברכה, לעילוי נשמת הנפטר. ככלות כל הברכות קם ה"מזלזל" על רגליו ואתו המסובים, והוא אומר "השכבה" לעילוי נשמת הנפטר. לפני ההשכבה אומרים קדיש. לאחר סיום ה"שייבה" מזדרז הקהל ללכת לבית הכנסת, לתפילת החג. אין נעימה מיוחדת לתפילה זו, מלבד ל"כתובות" ול"אזהרות".

על-פי "ילקוט מנהגים" ממנהגיהם של שבטי ישראל, בעריכת אשר וסרטיל,

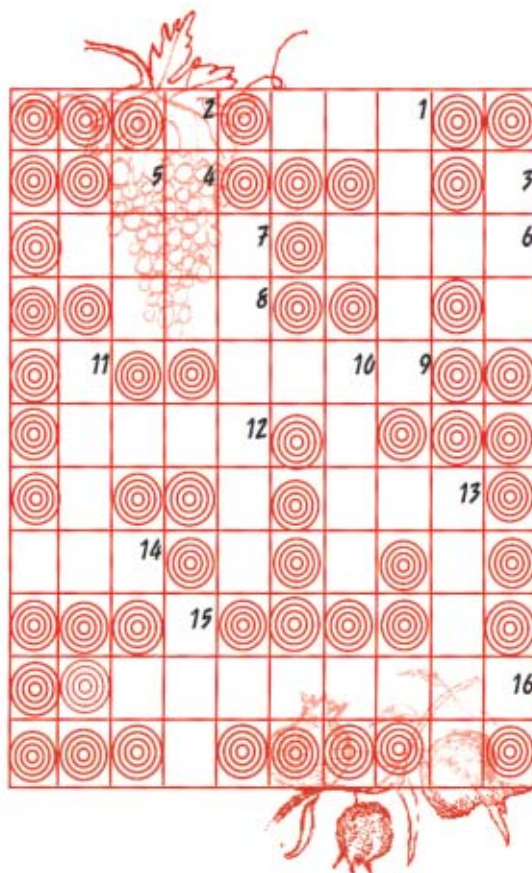
משרד החינוך התרבות והספורט, מינהל החינוך הדתי

לוח המודעות מס' 132

תשבץ לשבועות

מאונך: 1) מגילה שקוראים בה בשבועות; 4) תושב הארץ, לא יהודי (הפוך); 6) מניפים אותו וסופרים אותו; 7) "שכונה" בבית-לחם; 8) ותשק _____ ותשאנה קולן ותבכינה (רות א ט); 9) החותנת של רות; 12) מוצאה של רות; 13) מאכלים שאוכלים בשבועות עשויים ממנו; 14) משבעת המינים (וגם מהארבעה); 16) ביכורי...

מאונך: 1) משבעת המינים; 2) מואביה; 3) בעלה של רות; 5) שם פגש בועז ברות (כתיב חסר); 7) בעלה של נעמי; 10) סבא של דוד; 11) מנהג קדום שנוהג הגיס; 13) גאולת האלמנה על-ידי מנהג קדום נוסף; 15) משבעת המינים.

באדיבות "הפעלופדיה", אנציקלופדיה לפעילות חברתית, בהוצאת החברה למתנ"סים,

בהוצאת משכ"ל, ידיעות אחרונות

ראה פתרונות בסוף הגיליון

א. שבועות

1. פיצוחים בחולצ'ים

הוראות המשחק:

פיצוחים הוא משחק תחרותי בין שתי קבוצות. לפני הקבוצות ניצב בריסטול ועליו מצויירים ריבועים, עשרים ושניים במספר.

בכל ריבוע נרשום אות אחרת במעורבב ובלא סדר.

על המתחרים "לכבוש" מסלול מקצהו האחד של הבריסטול לקצהו הנגדי, כך שכל הריבועים העוברים במסלול זה ישאו את צבע הקבוצה שלהם.

זהו מסלול ניצחון לקבוצה שכן הגיעו מצידו הימני של הבריסטול לצידו השמאלי, ברצף. כל קבוצה בתורה בוחרת אות בלוח, שומעת את ההגדרה הקשורה לאות זו. אם ידעה לפתור אותה (ההגדרה מגדירה מילה

באותה אות שנבחרה), קיבל אותו ריבוע את צבעה של הקבוצה. אם לא ידעה, הריבוע נותר חסר צבע והתור עובר לקבוצה השנייה.

הקבוצה ממשיכה להתקדם ולבחור אותיות וריבועים כל זמן שהיא יודעת. אם נכשלה פעם, התור עובר לקבוצה השנייה.

למדריכה: לבחירתך שאלות רבות ומגוונות בנושא שבועות.

כדי להתאים את השאלות לרמת החניכים בקבוצתך יש למצוא שאלות בדרגות קושי שונות.

השאלות מופיעות לפי סדר הא"ב וסומנו בכוכביות כך: * שאלה קלה; ** שאלה בינונית; *** שאלה קשה.

* בעונה זו את שבועות אנו חוגגים

זוהי עונה שכולנו אוהבים

* ממנה יגי ישראל ביציאת מצרים

** בנו של רבי שמעון

יחד איתו ישב במערה במרון

** כשהיה רעב מהארץ יצא.

במואב את מותו מצא

*** פסוקים אותם בשבועות אומרים בשירה

לפני קריאת התורה

* אליו באים כשלירושלים עולים,

וקורבן בו מקריבים

* בשירה וריקודים,

עם פרי הגנים, לירושלים עולים

** כשאת התורה על הר סיני קיבלנו,

קולות רעמים ו _____ משם שמענו.

** הוא את רות נשא לאישה.

מהם דויד המלך יצא.

** שם התרחש סיפורה של רות.

את מגילתה קוראים בשבועות.

* משבעת המינים,

ממנה יין מייצרים.

* העולם עומד על שלושה דברים,

תורה, עבודה ו...

** לשם אוספים את התבואה.

שם בועז את רות מצא

*** כך נקראים הימים,

שלבבוד חג מתן תורה בהם אנו מתכוננים

*** כך נקרא קטיף התמרים,

אחד משבעת המינים

(א/בי)

(א/הן)

(א/שז)

(א/ילק)

(א/קמז)

(א/ות האקדש)

(א/כרס)

(א/קס)

(א/שז)

(א/ות לחם)

(א/ס)

(א/לות חסדים)

(א/ק)

(א/ יא' הפקדו)

(א/זי)

* הם עשרה,
לנו ניתנו במתן תורה

* נפטר בחג השבועות,
על ישראל ימלוך לדורי דורות

** הליכות חיים,
לפיהם יום יום אנו נוהגים

* בזכות צניעותו הרבה,
זכה שעליו ניתנה התורה

* תפילת הודיה אותה אומרים
בראש חודש ובשלושת הרגלים

** שם מקודם המקדש,
במהרה בימינו יבנה מחדש

* התאריך בו התורה ניתנה
לאחר שלושת ימי הכנה

** זהו כלל גדול בתורה שלנו,
כך ר' עקיבא לימד אותנו

** בהם נוהגים לקשט את הבתים,
כי בהם הר סיני היה מלא - כך מספרים

* משבעת המינים,
שמן מהם עושים

** ברכה ידועה,
בה ארץ ישראל התברכה

** היו מראשי העם למרות שלא היו חייבים
להיות קשישים

** פסולת הענבים
לאחר שאת היין מכינים

(יברואת)

(ביז)

(יניס)

(פר סיני)

(פל)

(פר האריה)

(וי בסיוון)

(י"א/אבות ארעך כאוקי)

(ורדיס)

(זית)

(זבת חלב ודבש)

(קניס)

(ז)

* מאכלים טעימים,
שלאכול אותם בשבועות אנו נוהגים

* אחד משבעת המינים,
שממנו לחם אופים

** כך נקראים בתורה העברות,
ואפשר לקרוא להם גם עוונות

*** מצווה הקשורה באלמנה,
הגואל את זאת לרות לא עשה

*** קרבן ששמו כשם שמחה,
בבית המקדש הוקרב בשמחה

* סל קלוע מנצרים,
בו הביאו ביכורים

* מה הן המילות הראשונות,
אם "מאלפי זהב וכסף" הן המילות האחרונות

** ההפך מטומאה,
בלי זה אי אפשר לקבל את התורה

* בו מקשטים בחג השבועות
את בתי הכנסיות

* בירת ישראל,
לשם יבוא הגואל

** תפילה הנאמרת בשלושת הרגלים
בה מזכירים את המתים

*** אביו של דויד
ובנו של עובד

* בירושלים במקדש הם עובדים,
אליהם מביאים ביכורים

(חלב)

(חטא)

(חטאים)

(חלוצה)

(חגיגה)

(לעג)

(שלא לך תורת פיק')

(טהרה)

(ירק)

(ירושלים)

(יצור)

(יושי)

(כאן/כאן)

* מעשרת הדיברות,

קשורה לבנים ולאבות

**

בנה של נעמי,

במואב נגזר עליו למות

(יכבד את אביק את איאק')

(בליון)

* הם שניים,

אותם הביא משה פעמיים

*

שבטם של משה ואהרן,

במקדש נשאו את הארון

**

מעשרת הדיברות,

שומרים על זכות האדם לחיות

(לוחות הברית)

(לוי)

(לא תרצח)

* מכל אדם הוא עניו,

לעמו הביא תורה מאלוקיו

*

ארץ מזכירה אב,

לשם הלכה נעמי בשנות הרעב

*

אליהם נמשלה התורה,

הרבה מהם הכינרת חסרה

*

טעמים לו שונים,

אותו אכלו ישראל ארבעים שנה

**

בעלה של רות,

במואב נגזר עליו למות

(משה רבינו)

(מלאכ)

(מיס)

(מ)

(מליון)

* החודש הראשון לחודשי השנה,

בו מתחילה הספירה

*

מה אמרו עם ישראל,

כשאותם הקב"ה שאל אם את התורה הם רוצים לקבל ('נעשה ונשמע')

**

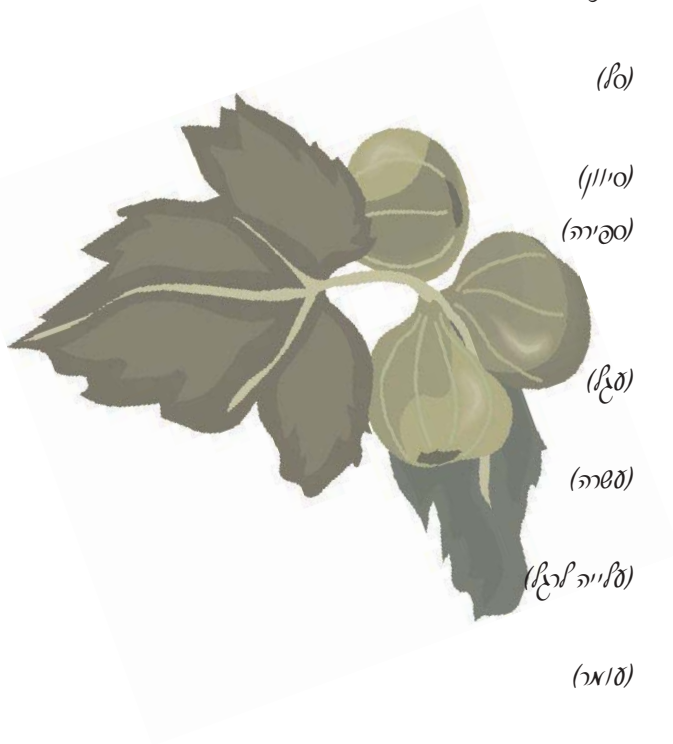
הם אותות ומופתים,

או במילים אחרות הם נקראים...

(מיס)

**

מערכות מואב לבית לחם חזרה,

(עֵאִי)

ביקשה ששמה יהיה מרה

*** בן עמינדב,

(עֵחָשׁוֹן)

דויד המלך נמנה על צאצאיו

(סִינִי)

* הוא מדבר, אך גם הר

(סֹס)

* מקושט בקישוטים,

(סִינִי)

בו לירושלים מעלים בִּכּוּרִים

(סְפִירָה)

* השלישי בחודשי השנה,

בו התורה ניתנה

* בה ימים, תשעה וארבעים

(עֵגֶל)

* אותי בני ישראל מזהב עשו,

בגללי לוחות ראשונות נשברו

(עֶשְׂרָה)

* על הר סיני לנו ניתנו,

כמה דיברות הם היו - התדעו!!

(עֲלִייה לְעֵל)

*** לירושלים פעמים שלוש,

את ה' הולכים לדרוש

(עֵאִר)

*** קורבן הקשור לתבואה,

אך גם שם של ספירה

(עֶרְכָּה)

*** יבימתה של רות המואביה,

את נעמי בדרך עזבה

(פֶּסַח)

* הראשון לרגלים,

בו את הספירה מתחילים

(פְּרוּמִס)

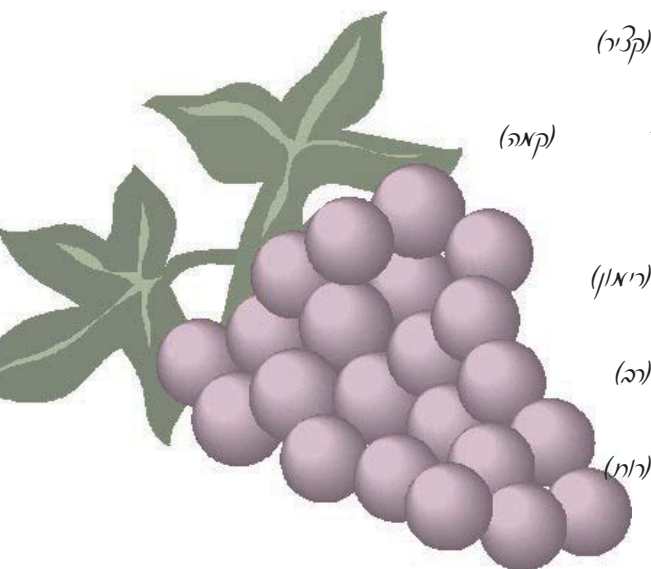
* הר סיני בהם היה מלא,

מי מהם זר לא ירצה

(פֶּאֶה)

*** מצווה ממצוות הקציר,

תבואה בשדה צריך להשאיר

(קאפ)

(צײַט)

(צײַט)

(צײַט)

(קײַט)

(קײַט)

(קײַט)

(קײַט)

(קײַט)

(שטײַט)

(שטײַט)

(שטײַט)

(שטײַט)

(שטײַט)

* בזמן מתן תורה,

אפילו היא לא צייצה

* משם תצא תורה,

אחד משמות ירושלים

* עוסק בתורה, ועליו נאמר

שיפרח כתמר

* למקדש הוא מובא,

כאות תודה או לכפר על עבירה

** עונה בחקלאות,

בתקופה זו נחוג את חג השבועות

*** לתבואה שעומדת לפני הקציר כך קוראים,

החל מהחרמש ב _____ את העומר סופרים

* משבעת המינים,

בו יש שפע גרעינים

* כך נקרא אדם שעוסק בתורה

ופוסק לנו הלכה

** ממואב לבית לחם באה עם חמותה,

ממנה דויד המלך יצא

* השני לרגלים,

בו העומר מסיימים

* ממנה מכינים לחם לעניים

היא משבעת המינים

* כך נקראים החגים

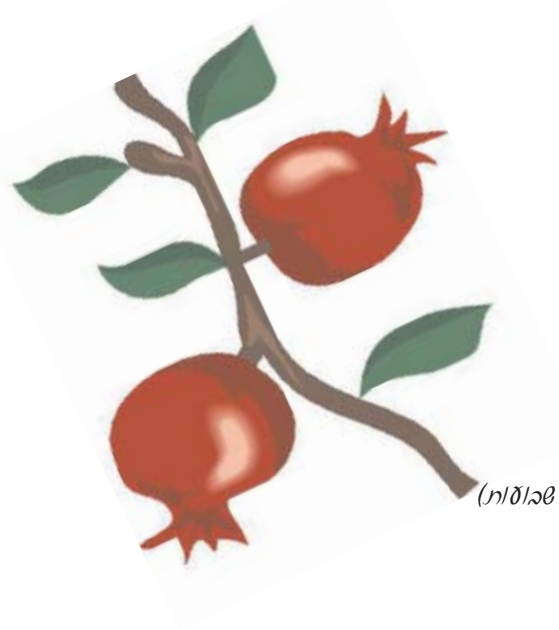
שבהם לירושלים אנו עולים

* במעמד הר סיני נשמעו ממנו קולות חזקים,

תוקעים בו בראש השנה ויום הכיפורים

** לפני שבועות הם שלושה,

בהם התכוננו למתן תורה

(מ/רה)

(מ/י"ג)

(מ/נפ)

(תיקון לל"ג שבועות)

* ניתנה בסיני בקול שופר,

עם ישראל אותה שמר

* כך אנו קוראים,

למספר המצוות שבתורה כתובות

* משבעת המינים,

ממנה מכינים דבלים

** בשבועות נוהגים להיות בלילה ערים,

ואיתו בבית כנסת אומרים

2. נִיבִּים וּבִיטָאִים הַקְּשׁוּרִים לַחֵג הַשְּׁבֻעוֹת

לאחר שהחניכים שיננו את הביטויים הקשורים לחג ניתן לחלק את הקבוצה לשתיים.

על המנחה להכין מראש כרטיסי ניבים וביטויים הקשורים ישירות או בעקיפין לחג ולהכניסם לקופסה.

הוראות המשחק:

נציג של כל קבוצה שולף בתורו כרטיס מתוך הקופסה. עליו להמחיש את הביטוי לפני קבוצתו תוך זמן קצוב בצורה מקורית.

על הקבוצה לזהות את הניב/הביטוי ולהסביר את משמעותו. על כל תשובה נכונה זוכה הקבוצה ב-6 נקודות (3 נקודות עבור זיהוי הביטוי ועוד 3 עבור מתן הסבר מושלם).

הקבוצה שצוברת את מרבית הנקודות היא המנצחת.

הגדרות

דוגמאות לניבים

מדבר דברים רכים ונעימים (שיר השירים ד:יא).

דבש וחלב תחת לשוני -

משבחיה של ארץ-ישראל (ויקרא כ:כד).

זבת חלב ודבש -

אדם חסר אופי מוגדר כך.

לא חלבי ולא בשרי -

כינוי להר סיני, שם ליחידה שלחמה במלחמת העצמאות.

הראל -

כינוי לאיש חריף מאוד בתלמודו.

סיני ועוקר הרים -

כינוי לגדול הדור.

הרי עולם -

חוק הוא ולא יעבור (יבמות צ"ב).

יקוב הדין את ההר -

התערב במחלוקת שבין אנשים גדולים.

הכניס ראשו בין הרים גדולים -

כינוי לחיוניותה של התורה.

עץ חיים היא למחזיקים בה -

3. הנק איליס פלפלבות - דעליות מסכת

שלב א': שבצו את המילים הרשומות למטה בטור הנכון.

שלב ב' (סיכומי חגי השנה): לאחר שיבוץ המילים נסו לשבץ בטבלה רשימות על חגים אחרים.

אפשרי כתחרות בין קבוצות תוך זמן קצוב. כל קבוצה חייבת להשלים את הפרטים בטבלה לפני סיום שיר, שמתנגן ברקע, הקשור לאותו החג.

[illegible]

בנק מילים:

תאנה, אקדמות, קציר, שבועות, זית, מגילת רות, שבועות מפסח, פרשת יתרו, גפן, חלב, עצרת, נעמי, חיטה, שעורה, מתן-תורה, שבת כלה, תמר (דבש), בועז, ביכורים, גבינה, רות, רימון, הבאת ביכורים, ירק לשבועות, תיקון ליל שבועות, דוד המלך, ערפה, עלייה לרגל, עוגות גבינה, ספירת העומר, ימי ההגבלה, משה רבנו, פירות וירקות, הלל.

באדיבות "הפעלופדיה", אנציקלופדיה לפעילות חברתית, בהוצאת החברה למתנ"סים,

בהוצאת משכ"ל, ידיעות אחרונות

שאל בנך ויגדך

מאת אריה פלהיימר

חכמת שלמה (בקיאות ברש"י)

פרשת במדבר

1. לשם מה "גורר" רש"י את בגתן ותרש אל מטה בני לוי?
2. מקובל עלינו מקדמת דנה, שאין אשה מצטרפת למניין, הכיצד, אם כן, תיישב את דברי רש"י, הטוען מפורשות "והיא השלימה את המניין"?
3. בניגוד לגישה הפאטליסטית (=אמונה כי כל מה שמתרחש ובא על האדם, בא לו מן הגורל הסמוי, שאין בכח האדם לשנותו) של שכנינו המוסלמים, דוגלת היהדות בהשתדלות האישית של האדם המושתתת על האמונה בקב"ה. באיזה עניין בפרשתנו מביא רש"י עיקרון זה לידי ביטוי?
4. משפחת בני קהת יחנו... תימנה.
רש"י: וסמוכין לכם דגל ראובן החונים תימנה, מסקנת רש"י בהמשך דבריו היא:
א. טוב לצדיק טוב לשכנו.
ב. אוי לרשע ואוי לשכנו.
ג. אמור לי מי חברך, ואומר לך מי אתה.
ד. הרחק משכן רע.

פרשת נשא

1. ידוע הוא מדרש חז"ל על הפסוק "עשר תעשר" – "עשר בשביל שתתעשר". היכן בפרשתנו מלמדנו רש"י את הכלל הנוסף – שמי שאינו מפריש מעשר – נהיה עני?
2. מהו, אליבא דרש"י קשר העניינים בין מתנות כהונה לבין אשה סוטה עובדה שבגינה נסמכו שתי הפרשיות האלו זו לזו?
3. כיסוי ראש של אשה בפרשתנו – מניין?

4. השלם את האותיות החסרות (כל x מציין אות) כך שתקבל אימרה של רש"י שפתיחתה הכללית רווחת מאוד בפירושו.

לxxx נאaxx אראת אזaxx לאaxx סaxx? לאxx לך, שxx האaxx סaxx באaxxלה אזaxx xצצx x

xxין.

פרשת בהעלותך

1. ארבע פעמים בפרשתנו קובע רש"י שהמניע למעשים מסוימים הוא החשש של "מה יאמרו" (בדרך כלל: "...שלא יאמרו..."). הפעם הראשונה קשורה במנורה, השנייה ביתרו, השלישית במתאוננים והרביעית בעניין מרים. אתר אותן!
2. בין התכונות ההכרחיות למורה טוב נמנות הסבלנות והאמונה ביכולתו של התלמיד, ובכל זאת – האם יש לאלה שיעור מירבי (מקסימלי).
3. כיום משתחרר אדם משירות מילואים בצה"ל בסביבות גיל 50, וכך היה הנוהג – להבדיל – גם לגבי הלוויים בעבודת המשכן ("ומבן חמישים שנה ישוב מצבא העבודה לא יעבד עוד"). בכל זאת קיים הבדל משמעותי בין שני סוגי השחרורים הללו. מהו?
4. הוויכוח בסוגיית צדיק ורע לו – רשע וטוב לו, בא לידי ביטוי בפירוש של רש"י בפרשתנו. היכן?

פרשת שלח

1. באיזה עניין בפרשתנו אומר רש"י: "שכן דרך התגרים מראים את הפסולת תחילה ואחר כך מראים את השבח"?
2. ביישובים לא מעטים בארצנו המתפתחת ובעיקר ביישובי יהודה, שומרון ועזה, קיימות שתי אסכולות בשאלת הקמת גדר ביטחון מסביב ליישוב. המתנגדים מוצאים לכך אסמכתא בפרשתנו, היכן?
3. מנהג חסידי רווח הוא השתטחות על קברי צדיקים, אך מסתבר שכבר הקדים אותם משהו במעשה דומה, מיהו?
4. אליבא דרש"י כנגד מה הם שמונת החושים שבציצית?

פרשת קרח

1. מעשה דרמטי מסוים של קרח הוליד ניב מסוים, באמצעות פירושו של רש"י, מהו?
2. אחד המאפיינים את מערכת המינהל בישראל הוא, לצערנו, הסחבת, דהיינו, מצב שבו העניינים "נסחבים" זמן רב בעיקבות טיפול מסורבל וממושך. בפרשתנו נקט אדם בתכסיסי השהיה, ובכך התכוון "לסחוב" עניין מסוים. מי האיש, מה העניין, והאם תכסיסו עלה בידו?
3. לקורא: שאלה זו מופיעה בכתבה וכלשונה בפרשת "כי תשא", התדע מדוע חזרנו עליה מילה במילה? האם דעתו של רש"י נוחה מעונש קיבוצי של השלטונות כלפי האוכלוסייה?

4. כדי למנוע את כילוינו של עם ישראל אומר משה לאהרון לקחת את המחתה, לתת עליה אש מעל המזבח, לשים קטורת ולהוליכה מהרה אל העדה כדי לכפר עליה (במדבר יז, יא), מניין הכיר משה את "המירשם" הזה?

פרשת חקת

1. מנהג רווח בין החסידים הוא אי אמירת תחנון בימים שבהם נפטר צדיק, שכן "מיתת צדיקים מכפרת". מניין מסיק רש"י את המסקנה המצוטטת הנ"ל?
2. בני משפחת ישראל יצאו לטיול, ובאחת החניות נכנסו כולם למסעדה, הוציאו את מזונם מהצידינית, נטלו ידיים כדת וכדין, ואף בירכו בכוונה רבה – ברכה ראשונה ואחרונה, בסוף לא שכחו לנקות היטב את השולחן שעליו סעדו. האם רש"י היה נותן להם ציון "עשר" על התנהגותם?
3. "מכאן למי שמבקשים ממנו מחילה שלא יהא אכזרי מלמחול" – מהיכן?
4. מדי פעם נוצרים מצבים, העשויים להיראות בשעתם לעין האדם הבלתי מזויינת כאילו הם לרעתו, ואילו לאחר מכן מתברר, כי בתוקף השגחתו של הקב"ה, מעז יצא מתוק. היכן בפרשתנו בא עיקרון זה לידי ביטוי?

פרשת בלק

1. במהלך ההיסטוריה קרה לא אחת, שמדינות בעלות יחסים הדדיים רעועים חברו יחד לקואליציה לקראת יציאה למלחמה, וזאת לא מתוך "אהבת מרדכי", אלא מתוך "שנאת המן". בפרשתנו, מיהו הנמשל ל"המן"?
2. מהפסוק "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר על פי ד' אלקי לעשות קטנה או גדולה", לומד רש"י:
 - א. למדנו "שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים".
 - ב. "הכסף יענה את הכל".
 - ג. "דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי קודמים?"
 - ד. "רשעים אומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושים".
3. בלעם הרשע הוא אבי התפילה "מה טבו אהליך יעקב" הנאמרת בשעת הכניסה לבית הכנסת. באיזה עניין אליבא דרש"י מתייחס בלעם גם לקריאת שמע על המיטה?
4. איזה רעיון המובע בדברי בלעם, יכול לשאוב כל סטודנט לאדריכלות?

פרשת פנחס

1. שלוש פעמים בפרשתנו מביא רש"י משלים. הראשון – "משל לרועה שנכנסו זאבים לתוך עדרו".

השני – "משל לשתי נשים שלוקות בבית דין".

והשלישי – "משל למלך שגזר על בנו שלא יכנס לפתח פלטין שלו".

השלם כל אחד מהמשלים הללו.

2. ל"תנועה לשחרור האשה" יש בפירוש רש"י אילן גדול להיתלות בו להאדרת אישיותה (רמז – בתחום הציונות) – היכן?

3. איזה "תחביב" היה משותף ליוסף ולצאצאותיו?

4. לפי רש"י, השינוי בסדר של פירוט שמותיהן של בנות צלפחד נועד:

א. למנוע תחושת אפליה.

ב. לציין שכולן שקולות זו כזו.

ג. לציין שכולן היו תאומות.

ד. שום תשובה אינה נכונה.

(ראה פתרונות בסוף הגיליון)

"אני מרגיש, אתה מרגיש"

מטרות הפעולה

- להכיר את הכלי "מסר האני".
- להביא למודעות ש"מסר האני" משפר את התקשורת בין בני אדם ומונע עימותים ביניהם.
- להתנסות במצבים שבהם "מסר האני" מסייע בפתרון קונפליקטים.

משך ההפעלה: 90 דקות.

עזרים:

- "מסר האני" - כמספר המשתתפים
- קלסר - לשימוש השחקנים במשחק התפקידים
- הוראות למשחק תפקידים ראשון

מהלך ההפעלה:

למנחה

בקש מראש משני מתנדבים להתכונן להציג בפני המליאה את האירוע הבא.

כרטיס אירוע

טל ראה על שולחנו של ירדן קלסר עם שם הלהקה שאותה הוא מעריך. בלי לחשוב יותר מדי לקח טל את הקלסר ללא רשות והחל לדפדף בו. ירדן התפרץ לעברו ואמר: למה אתה נוגע לי בזה? בתגובה ענה לו טל: מה אתה עושה מזה עניין? רציתי רק להסתכל!

1. מה מאפיין את ההתנהגות באירוע שלפניכם?
2. האם שיחה כזאת מקובלת עליכם? מדוע?
3. האם אתם מכירים דרך שונה להתמודד עם האירוע שלפניכם? - המטרה איננה למנוע את האירוע אלא להציע דרכי התמודדות!

למנחה

הצג לפני המשתתפים את "מסר האני" שלהלן וחלק עותק אחד לכל משתתף.

הפסיכולוג האמריקאי תומס גורדון פיתח שיטה כוללת להדרכת מורים והורים. הוא כינה את השיטה "מסר האני כנגד מסר האתה".

גורדון מגדיר את "מסר האני" כביטוי של אחריות, שבו האדם מודה באופן גלוי כי התעוררה אצלו בעיה או מצוקה. הוא מבהיר לזולת, המהווה את מקור הבעיה, מהי ההשפעה שיש להתנהגותו. "מסר האני" הינו כלי המאפשר להעיר לזולת בצורה אדיבה על התנהגותו בלי לפגוע ברגשותיו. ל"מסר האני" שלושה שלבים:

השלב הראשון: תיאור אובייקטיבי של העובדות.

השלב השני: "מה אני מרגיש" - תיאור הרגשות שהעובדות מעוררות אצלי.

השלב השלישי: פנייה לזולת בבקשה שישנה את התנהגותו.

1. הציעו דרך פנייה, המתבססת על "מסר האני" ומתייחסת לאירוע שהוצג קודם.
2. כל זוג יתאר על דף אירוע שעיקרו התנהגות אלימה או פוגעת, תוך התמקדות בעובדות בלבד, ויעביר את הדף לזוג שעל ידו.
3. כל זוג ינסה לפתור את הבעיה שקיבל על ידי שימוש בכלי "מסר האני" ויתכונן לדווח על האירוע במליאה.

במליאה

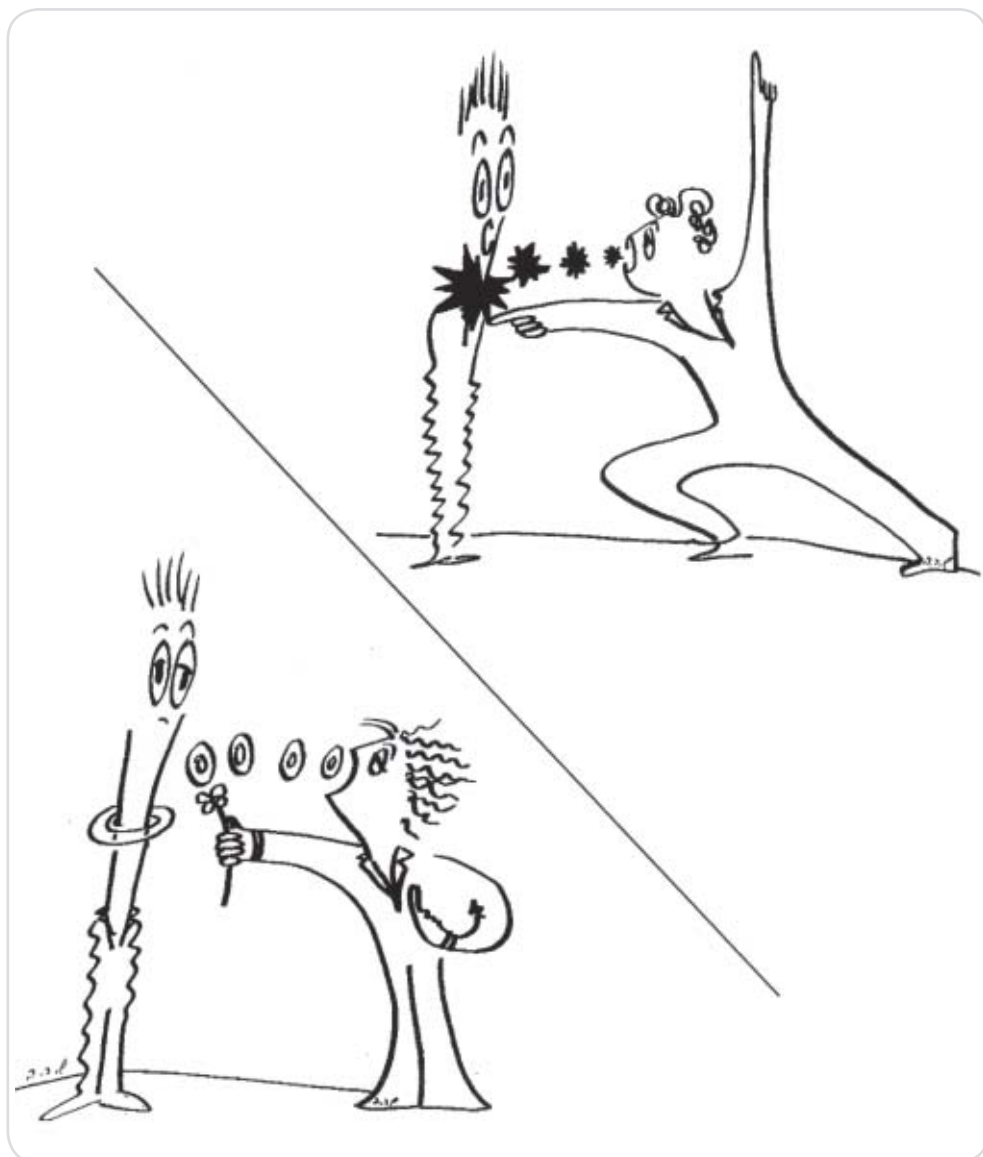

- חמישה זוגות לפחות ידווחו על האירועים ועל הפתרונות שהם מציעים. בכל אירוע יבחנו המשתתפים את "מסר האני" על פי שלושת השלבים.

1. באיזה אירוע היה לכם קשה יותר לתרגל את "מסר האני"? מדוע?
2. מדוע, לדעתכם, תורם "מסר האני" לתקשורת בין בני האדם?
3. מה אתם לוקחים מהפעלה זו?

על-פי "תרבות השיחה והדיון על דיאלוג, הקשבה ומה שביניהם", בהוצאת משרד החינוך, מינהל חברה ונוער

מאת נירה קרמר

דוגמה לנושא בין-תחומי כשילוב בין תנ"ך ואמנות

את מגילת רות לומדים בכל שנה מחדש. בגיל החטיבה והתיכון ניתן להעמיק ולהכיר פרשנות בנוסף לטקסט הקיים.

לאחר היכרות מעמיקה של התלמיד עם המגילה ניתן לשלב אותה עם מספר יצירות אמנות. נפגוש את תמונתו של גוסטאב דורה אשר צויירה במאה ה-19, ונתבונן בשתי תמונות נוספות ללא ציון שם הצייר ותקופתו.

ננתח את היצירות כמעשה אמנות ולא כפרשנות מקראית. במידה ונמצא בתמונות פרשנות מסוימת שאינה מקובלת עלינו, נעיר על כך ולא נתעלם מן העניין.

גוסטב דורה: נולד בשנת 1832. אייר ספרים רבים. בין הספרים שאייר היה גם התנ"ך. הוא העסיק

אמני תחריט שביצעו עבורו את מלאכת החריטה בנחושת על פי רישומי ההכנה שלו. חתימתו מופיעה בצד שמאל ואילו האמנים העוזרים חתמו בצד ימין. דורה עסק גם בציור שמן ובפיסול. ציוריו - רומנטיים ודרמטיים ולא זכו להצלחה רבה בארצו. בלונדון נמכרו יפה. הוא נפטר בפריז בשנת 1883.

כוחו בציוריו, ציורי קו - שחור לבן - מראות אקזוטיים ורומנטיים ויצירת אווירה דרמטית או שלווה בהתאם לנושא. בתיאורי הטבע התבסס על נתונים מדויקים ככל האפשר. הוא התמקד בתיאור העלילה על כל פרטיה - הדמויות הפועלות, התנועות, קיפולי הבגדים, פרטי הנוף והארכיטקטורה. באמצעות אמנותו היה לפרשן הטקסט וכך קירב את התנ"ך או הספרות ללב הקורא.

התמונה לקוחה מתוך סידרת תמונות שצייר לספרי התנ"ך. הוא החל לצייר את הסדרה ב-1854. את הציורים הראשונים פרסם בשבועון פריזאי. באותה תקופה הטכניקות המקובלות היו הדפסי עץ, אבן ותחריטי נחושת. הטכניקות שימשו לאיורי ספרים באותה תקופה.

הטכניקה בה השתמש דורה בציוריו היא טכניקת תחריט הנחושת. בטכניקה זו חורט האמן את קווי הרישום של היצירה על פני לוח הנחושת בעזרת חרט דק. כאשר מושחים את הדיו על הלוח הוא חודר לתוך החריצים ונשאר שם גם לאחר ניקוי הלוח. הצמדת גיליון הנייר אל הלוח והפעלת לחץ עליו גורמת להעברת הדיו שבחריצים אל הנייר ומתקבל הדפס הפוך של הצורה החקוקה בלוח הנחושת.

חשוב שהתלמידים יכירו את הטכניקה (אולי אפילו ינסו אותה) ויבינו כמה עמל הושקע בתמונה.

בשנת 1865 - יצאה לאור המהדורה המאוירת של התנ"ך. הסדרה זכתה להצלחה רבה. את הציור ימצאו החניכים בספר שיצא על-ידי הוצאת "סיני" אצל הוריהם או סביהם (תנ"ך בתמונות מאת דורה, הוצאת סיני תל-אביב, 1955, עמ' 98).

במגילת רות בחר לצייר שתי תמונות המתארות מעשים טובים במגילה. האחד, החסד שעשתה רות עם נעמי: "ורות דבקה בה" והשני: המעשה הטוב של בועז המאפשר לרות ללקוט עם הקוצרים ללא הפרעה.

נתייחס לתמונה בעמוד 98, מתוך רות ב' ה', "ויאמר בעז לערו הניצב על הקוצרים, למי הנערה הזאת".

החניכים יבחינו בשתי הסיטואציות בתמונה. חלקה הקדמי שקט, רגוע, בודד, ואילו השני - האחורי - רוחש פעילות, דיבורים, מבטים וכו'.

חשוב לנו מאוד לדעת האם דייק הצייר בתיאורו. לכן, תחילה ניתן לחניך להתבונן בתמונה ולומר את אשר הוא חושב מבלי שאלות הנחייה. לאחר התייחסות ראשונית יש לפתוח את התנ"ך ולקרוא את הפסוקים המתוארים בתמונה.

בתמונה נראה בועז כשהוא מצביע על רות ומשוחח עם דמות אשה ולא עם נער. אולי משוחח הוא עם הגבר הניצב מאחורי דמות האשה וקשה לראותו. בכל מקרה הסיטואציה אינה מדויקת. המבטים ששולחים הנערים אינם מבטים אוהדים אלא חשדניים. פה יכולה להיות מידה של פרשנות. אולי רות שהיתה זרה, נכריה, עדיין לא היתה מקובלת על כולם.

תוך כדי ניתוח התמונה עם החניכים ניתן לשאול אותם שאלות מנחות: מה מראה האשה? במה היא לבושה? מה מעשיה? מי הם האנשים האחרים בשדה? כיצד הם נראים? בכיתה גבוהה ניתן להתייחס לאופיה של רות כפי שהוא מתבטא בתמונה, מראה פניה, תנועות גופה ועוד.

בהתייחסו ללבוש האנשים בתמונה יסיק בוודאי החניך שאמנם אלו היו התלבושות בתקופת השופטים. מניין ידע הצייר כי כך לבשו? אולי ראה זאת בציורים אחרים? אולי מתמונות של תושבי הארץ הערביים בתקופתו?

כאן אנו נתקלים באחת הבעיות של אמנות בתנ"ך המוחשית. ברגע שראה החניך את התמונה - היא תלווה אותו בכל ימי חייו. הוא יקשר את רות עם התלבושת, מראה הנוף וכו'. דמיונו לא יוכל להרחיק עוד לכת.

ולכן חשוב ביותר להסביר שהצייר צייר לפי ראות עיניו, ולהשוות את ציורו לציורי אמנים אחרים (זאת נעשה בהמשך).

ננסה לבחון את אישיותה של רות על פי התמונה. בהיותה בקדמת התמונה, בודדה, ברור שהצייר ביקש להדגיש את דמותה. באילו אמצעים השתמש? רות מתוארת בתנועות כריעה בעוד שאר הדמויות עומדות או נעות. האור נופל על פלג גופה העליון של רות, וכך גם על משטח השדה עליו היא ניצבת. שאר הדמויות יוצרות מעין מעגל וכך הן הופכות לקבוצה. תנועת היד של בועז הנמצא בקבוצה, מדגישה עוד יותר את עובדת היותה זרה.

כאן יפה להזכיר את הגמרא בשבת קי"ג ע"ב:

"וכי דרכו של בועז לשאול בנערה? א"ר אלעזר: – דבר חכמה ראה בה. שתי שבולין ליקטה. שלושה לא ליקטה ושכן הדין: שתי שיבולים לקט. שלושה אינן לקט. במתניתא תני: – דבר צניעות ראה בה – עומדות (שיבולים) עומדות היתה לוקטת במצב מעומד: נופלות – מיושב (רש"י: כדי שלא תשחה). ויפה הוא הניסוח במדרש: (רו"ה ד' ח) ולא הוה חכים לה... אלא כיון שראה אותה נעימה ומעשיה נאים – התחיל שואל עליה. כל הנשים שוחחות ומלקטות וזו יושבת ומלקטת. כל הנשים מסלקות כליהן וזו משלשלת כליה (בגדיה). כל הנשים משחקות עם הקוצרים וזו מצנעת עצמה. כל הנשים מלקטות בין העמרים וזו מלקטת מן ההפקר".

ניתן ללמוד מדרש זה מתוך התמונה, האופן שהאשה האחרת נושאת את השבלים אינו צנוע, לעומתה, תנועותיה הצנועות של רות, בגדיה צנועים, והיא אינה מתערבת עם שאר הקוצרים כשאר הנשים, אלא מתבודדת ומלקטת מן ההפקר.

לדעתי, האווירה בתמונה יוצרת אי נוחות מסוימת. מה גורם להרגשה זו?

מחד, הביישנות והענווה של רות המכונסת בתוך עצמה ומתבודדת מן האחרים. מאידך, המבטים המופנים אליה, הידיים המצביעות לעברה, כל זה גורם למתח מסוים.

אמנם, הארת הדמויות נעשית באופן רך והמעברים בין אור לצל עשויים באופן הדרגתי, אך למרות זאת אין הדבר מחפה, על האווירה המתוחה כלשהי.

אם נרצה לבחון את אישיותה של רות על פי התמונה הרי שהיא: אשה צנועה - שרוולה ארוך משל האשה האחרת ומזו שלידה, תנועותיה עגולות ומבטאות נועם ורכות. בכך היא מייצגת נאמנה את הדמות התנ"כית, טובת לב ונאמנה, מי שעשתה חסד עם חמותה וקנתה את עולמה.

ביצירה זו אין סתירה להלכה או לנאמר בכתוב (לא סתירה רצינית). ההתבוננות בתמונה אינה מפרשת את הכתוב, אך ללא ספק היא מחזקת את המסר. כמו כן היא מוסיפה לפן האסתטי והאמנותי של התלמיד ומלמדת אותו להתבונן.

"יש חשש - אומרים קאסוטו ורוזנסון - שהתמונה תחרט בזיכרון ותשפיע בידעין ושלא בידעין על הבנתו (של התלמיד) את הכתובים". כדי למנוע בעיה זו נציג תמונות נוספות לנושא זה.

בתמונה נוספת נראה בועז מושיט את ידו לעבר רות המשפילה את ראשה. שלושת הגיבורים עומדים בחלק הקדמי של התמונה. פה ניתן מקום נכבד לנער אשר אינו נראה כנער אלא כבחור. רות נראית כמואשמת בדבר מה. אין רכות או תמיכה במראה בועז ונערו. הם נראים כנותנים פקודה לרות. הקוצרים העסוקים במלאכתם מביטים על השלושה בחיוך נלעג.

החניך אשר יתבונן בארבעה ציורים אלו יוכל, לאחר היכרות והתבוננות בתמונות, לבחור לו את התיאור המתאים לדעתו, ואולי ליצור לו תמונה משלו אשר תהא מורכבת מכל הארבעה.

מצאתי תמונת פסלון של האמן משה סנדובסקי, בן זמננו, המתאר את רות כדמות צנועה המשפילה ראשה אולי מתוך ענווה ואולי מתוך חשש כלשהו.

תודה לד"ר ברכה יניב, אוניברסיטת בר-אילן שסייעה לי בכתיבת המאמר.

חומר אור-קולי

בנושאי חג השבועות, תורה שבעל-פה וערכים

קלטות וידיאו (המצויים במרכזיה הפדגוגית התורנית)

- **וזאת התורה** - (חטיבת ביניים) - 6 - חשיבותו של ספר התורה, דרכי הכנתו, כתיבתו ושימוש.
- **על מזוזות** - (חטיבת ביניים) - 7 - חשיבותן, דרכי הכנתן, כתיבתן ושימושן.
- **אמה של מלכות** - (יסודי) - 28, 160 (כ.ר.) (מסדרת "קשת וענן") - סיפורה של מגילת רות (הטלוויזיה החינוכית)
- **מהחל חרמש** - (יסודי) - 28, 160 (כ.ר.) - רב-גוניותו של חג השבועות (הטלוויזיה החינוכית).
- **שבעת המינים** - (על-יסודי) - 138 - משמעותם של שבעת המינים (שירות הסרטים הישראלי).
- **שלושת רגלים** - (כל הגילים) - 250 (ר.), 170 - פסח, שבועות וסוכות ומנהגם.
- **סמלים יהודיים** - (על-יסודי) - 136 - האמנים היהודיים עיטרו את תשמישי הקדושה בסמלים יהודיים שמקורם ברעיון הבריאה, גן עדן, ירושלים, המקדש, תוך שילוב צורות גיאומטריות בעלות משמעות סמלית ומיסטית הקשורה לתולדות עם ישראל (שירות הסרטים הישראלי).
- **הגענו למצוות** - (חטיבת ביניים) - 184 (כ.ר.) - בנושא בר/בת מצווה (הטלוויזיה החינוכית).
- **סדרת שנים אוחזין** - (חטיבת ביניים) - 41-47 - סוגיות התלמוד בהמחזה.
- **ומה אומר רש"י** - (יסודי) - 2 - לדמותו של רש"י (הטלוויזיה החינוכית).
- **רש"י** - (חטיבת ביניים) - 900 - לדמותו של רש"י - סרט מצויר (טלעד).
- **עולם הישיבה** - (חטיבת ביניים) - 127 - הישיבה בעבר ובהווה.
- **ניגונים של מתמידים** - (על-יסודי) - 103 - הסרט מתאר את ה"מתמיד" בבית המדרש הישן, ליד העמוד, הנר ודף הגמרא, כפי שראה אותו ח"נ ביאליק, ועל רקע שירתו. לעומתו, המתמידים של דורנו, השונים בעולמם הפנימי ובגישה לסביבתם אך מטרתם אחת היא - לימוד תורה (נהורה).
- **חגים ומועדים ומצוות בין אדם לחברו** - (על-יסודי) - 233.

- **רות** - (חטיבת ביניים) - (רוסית עם כתוביות בעברית) - 316 - סיפורה של רות הוא סיפור של חסד, של מסירות למשפחה ולעם ישראל (גשר).
- **סמלים יהודיים ומצוות בין אדם למקום** - (חטיבת ביניים) - 216 - ספר תורה, תפילין, מזוזה, ציצית, בר/בת מצווה (הטלוויזיה החינוכית).
- **חגי ישראל** - 199 (ר).
- **משא ומתן באמונה** - (חטיבת ביניים) - 161 (כ.ר.) - (מושגים ביהדות) - הלכות משא ומתן.
- **השב תשיבם** - (חטיבת ביניים) - 161 (כ.ר.) - (מושגים ביהדות) - הלכות השבת אבידה.
- **חגים ומצוות** - (חטיבת ביניים) - 193 (ר).
- **סוגיות בהלכה** - (חטיבת ביניים) - 76 - הדגמת מקרים שונים של היזק כאשר שניים הולכים זה לקראת זה (פנטומימה) (מרכז מלטון).
- **מונחים בתלמוד** - 241 (מבחר תכניות מסדרת "שנים אוחזין").
- **שבועות** - (שיחה עם הרב מרדכי אלון) - 1031, 756.
- **חידוני תנ"ך** - (מבחר) - תכניות מפיצוחים וחידון התנ"ך העולמי.
- **מפגשי בראשית** - (סדרה בפרשת השבוע) - בהמחזה.
- **שבעים פנים** - (סדרה בפרשת השבוע) - ירון לונדון.
- **מבראשית** - (סדרת שיעורים בפרשת השבוע עם הרב מרדכי אלון).
- **שעשני אשה** - (על-יסודי) - 1031 - לימוד תורה לנשים - מעמד האשה ביהדות.
- **שבוע טוב** - (על-יסודי) - 992 - לימוד תורה לנשים (דיון) (הטלוויזיה הכללית).
- **שבועות - פסח** - (יסודי) - 936 - (מסדרת "רחוב סומסום").
- **בו"ל בפ"ש** - (חטיבת ביניים) - סדרת חידוני פרשת השבוע מפרשיות ספר בראשית ושמות (מעלה).

קלטות קול (המצויות במרכזייה הפדגוגית התורנית)

- 2014 עליות לרגל.
- 2107 מדרש עשרת הדיברות.
- 2116 גלגולו של ספר תורה.
- 2142 מצוות שאין להן טעם - מדוע?
- 2265 חג השבועות במלל ובניגון (ברוסית).
- 2259 בכורי נחלה (ת"ת נחלה).
- 2234 מגילת רות (על פי מקורות חז"ל).

מבחר קישורים לחג השבועות (בעברית)

- מאמרים תורניית על שבועות מתוך דפי פרשת שבוע של אוניברסיטת בר-אילן :
<http://www.biu.ac.il/JH/Parasha/shavuot/shavuot.shtml>
- אתר של גלים לחג השבועות, מתאים במיוחד לילדים וכולל פעילויות שונות.
<http://www.galim.org.il/holidays/shavuot>
- חומרי למידה בסביבה ממוחשבת לשבועות באתר של מטה שינהר וקרמניצר של משרד החינוך
<http://www.education.gov.il/mate/shavuot.htm>
- באתר של "מרכז מורים זווית רחבה" יש חומר רב הקשור לחג השבועות.
<http://www.w-angle.galil.k12.il/studio/religion/shavuot-1.htm>
- באתר של רשת "אמית" יש אתר בנושא שבועות שכולל דפים רבים העוסקים בצדדים השונים של החג.
<http://www.amit.org.il/hagim/shavuot>
- אתר של חב"ד לשבועות :
<http://www.chabad.org.il/eyun/chagim/shvuot/shvuot.htm>

מאמרים של ש.ז. כהנא לחג השבועות:

- שירים של שירה
http://moreshet.co.il/kahana/tavnit2.asp?x=289&kod_subject=1300&kod_subjectm=1322&pg
- כתרו של אהרליה
http://moreshet.co.il/kahana/tavnit2.asp?x=288&kod_subject=1300&kod_subjectm=1322&pg

מאמרים באתר של "כיפה"

- שמחת חג השבועות
<http://www.kipa.co.il/magazine/show.asp?id=301>
 - היום טוב הגדול והצנוע - לחג השבועות
<http://www.kipa.co.il/magazine/show.asp?id=325>
 - חג השבועות
<http://www.kipa.co.il/magazine/show.asp?id=281>
 - הר כגיגית
<http://www.kipa.co.il/magazine/show.asp?id=102>
- <http://www.chagim.org.il/azmaut.html> : 140 מס' בגיליון הבא אתר האתר

פתרונות לשאל בנך ויגדך

פרשת במדבר

1. הקרב את מטה לוי והעמדת אותו לפני אהרן הכהן ושרתו אתו. ושמרו את משמרתו ואת משמרת כל העדה לפני אהל מועד לעבד את עבדת המשכן (במדבר ג: ז).
2. רש"י ד"ה ושמרו את משמרתו: כל מינוי שהאדם ממונה עליו ומוטל עליו לעשותו קרוי משמרת בכל המקרא ובלשון המשנה כמו שאמור בבגתן ותרש (מגילה יג:ב). והלא אין משמרת ומשמרתך שוה וכן משמרות כהונה ולויה.
3. ד"ה מבן חודש ומעלה... אמר רבי יהודה ברבי שלום למוד הוא אותו שבט להיות נמנה מן הבטן שנאמר אשר ילדה אותה ללוי במצרים (להלן כו, נט) עם כניסתה בפתח מצרים ילדה אותה ונמנית בשבעים נפש שכשאתה מונה חשבונם לא תמצאם אלא שבעים חסר אחד והיא השלימה את המנין (במדבר ג, טז).
4. ב. אוי לרשע ואוי לשכנו (במדבר ג, כט).

פרשת נשא

1. רש"י, ד"ה [השלישין] ואיש את קדשיו לו יהיו... ומדרש אגדה מי שמעכב מעשרותיו ואינו נותנן לו יהיו המעשרות סוף שאין שדהו עושה אלא אחד מעשרה שהיתה למודה לעשות (במדבר ה, י).
 2. ד"ה איש איש כי תשטה אשתו: מה כתוב למעלה מן העניין ואיש את קדשיו לו יהיו (פסוק י) אם אתה מעכב מתנות הכהן חייך שתצטרך לבוא אצלו להביא לו את הסוטה (במדבר ה, יב).
 3. והעמיד הכהן את האשה לפני ד' ופרע את ראש האשה וכו'.
 4. רש"י ד"ה ופרע סותר את קליעת שיערה כדי לבוזה מכאן לבנות ישראל שגילוי הראש גנאי להן (במדבר ה, יח).
- ד"ה כי יפלא: יפריש למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה לומר לך שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיד עצמו מן היין (שהוא מביא לידי ניאוף).

פרשת בהעלותך

1. א. דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלתך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות (במדבר ח, ב).
2. רש"י ד"ה יאירו שבעת הנרות... שלושה המזרחיים פונים למול האמצעי הפתילות שבהן וכן שלושה המערביים ראשי הפתילות למול האמצעי כדי שלא יאמרו לאורה הוא צריך.

- ב. ויאמר אל נא תעזב אתנו כי על כן ידעת חנתנו במדבר והיית לנו לעינים (במדבר י, לא).
- רש"י ד"ה אל נא תעזב...: שלא יאמרו לא נתגייר יתרו מחיבה סבור היה שיש לגרים חלק בארץ עכשיו שראה שאין להם חלק הניחם והלך לו.
- ג. הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם (במדבר יא, כב).
- רש"י ד"ה הצאן ובקר ישחט להם: כדי שיהרגו... וכי שבחך הוא זה אומרים לחמור טול כור שעורים ונחתוך ראשך. השיבו הקב"ה ואם לא אתן יאמרו שקצרה ידי הטוב בעיניך שיד ד' תקצר בעיניהם יאבדו הם ומאה כיוצא בהם ואל תהי ידי קצרה לפניהם אפילו שעה אחת...
- ד. ויצעק משה אל ד' לאמר אל נא רפא נא לה (במדבר יב, יג).
- רש"י ד"ה רפא נא לה: מפני מה לא האריך משה בתפילה שלא יהיו ישראל אומרים אחותו נתונה בצרה והוא עומד ומרבה בתפילה דבר אחר: שלא יאמרו ישראל בשביל אחותו הוא מאריך בתפילה אבל בשבילנו אינו מאריך בתפילה.
2. כן זאת אשר ללויים מבין חמש ועשרים שנה ומעלה יבוא לצבא, צבא בעבודת אהל מועד (במדבר ח, כד).
- רש"י ד"ה מבין חמש ועשרים...: ובמקום אחר אומר מבין שלשים שנה (לעיל ד, ג) הא כיצד מבין עשרים וחמש בא ללמוד הלכות עבודה ולומד חמש שנים ובן שלושים עובר, מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו בחמש שנים שוב אינו רואה.
3. בעוד שהשחרור מצה"ל הוא מוחלט, אין הלוי בן ה-50 ומעלה מתנתק לחלוטין מעבודת המשכן: "ולא יעבד עוד" – עבודת משא בכתף אבל חוזר הוא לנעילת שערים ולשיר ולטעון עגלות וזהו ושרת את אחיו עם אחוה בתרגומו (רש"י לפרק ח, כו).
4. עד חדש ימים עד אשר יצא מאפכם והיה לכם לזרע יען כי מאסתם את ד' וכו' (במדבר יא, כ).
- רש"י ד"ה עד חדש ימים: זו בכשרים שמתמצין על מטותיהן ואחר כך נשמתן יוצאה וברשעים הוא אומר הבשר עודנו בין שניהם (להלן פסוק לג) כך היא שנויה בספרי אבל במכילתא שנויה חילוף הרשעים אוכלים ומצטערין שלשים יום והכשרים הבשר עודנו בין שניהם.

פרשת שלח

1. וישלח אתם משה לתור את ארץ כנען ויאמר אלהם עלו זה בנגב ועליתם את ההר (במדבר יג, יז).
- רש"י ד"ה עלו זה בנגב: הוא היה הפסולת של ארץ ישראל שכן דרך התגרים מראים את הפסולת תחילה ואחר כך מראים את השבח.
2. וראיתם את הארץ מה היא ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אם רב (במדבר יג, יח).
3. ויעלו בנגב ויבא עד חברון ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק וחברון שבע שנים נבנתה לפני צען מצרים (במדבר יג, כב).
4. למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדשים לאלהיכם (במדבר טו, מ).

רש"י ד"ה פתיל תכלת (פסוק מא...) ושמונה חוטין שבה כנגד שמונה ימים ששהו ישראל משיצאו ממצרים עד שאמרו שירה על הים.

פרשת קרח

1. בהמשך פירושו: מה עשה עמד וכנס מאתיים וחמישים סנהדראות רובן משבט ראובן שכיניו והם אליצור בן שדיאור וחבריו וכיוצא בו שנאמר נשיאי עדה קראי מועד (פסוק ב) ולהלן הוא אומר אלה קרואי העדה (לעיל א, טז). והלבישן טליתות שכולן תכלת באו ועמדו לפני משה. אמרו לו טלית שכולה תכלת חייבת בציצית או פטורה. אמר להן חייבת. התחילו לשחק עליו אפשר טלית של מין אחר חוט אחד של תכלת פטורה זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה.
- הניב הוא, אם כן, "טלית שכולה תכלת" – כינוי לאדם או לדבר טהור בתכלית, שהוא ללא פגם כלשהו ועל פי רוב משתמשים בניב זה באירוניה (במדבר טז, א).
2. וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר בקר וידע ד' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו (במדבר טז, ה).
- רש"י ד"ה בקר וידע וגו': עתה עת שכרות הוא לנו ולא נכון להראות לפניו והוא היה מתכוון לדחות שמא יחזרו בהם. חזרנו על נוסח השאלה שבפרשת "כי תשא" כדי להפנות את תשומת הלב לתכסיס הזהה, שנגמט על ידי שני אחים המנהיגים, אהרן ומשה. נראה, שמנהיג חייב לנקוט מדי פעם גישה זו, כדי לפתור בעיות.
3. נראה שכן: ויפלו על פניהם ויאמרו א-ל אלוקי הרוחות לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף (במדבר טז, כב).
- רש"י ד"ה א-ל אלקי הרוחות: יודע מחשבות, אין מדתך כמדת בשר ודם. מלך בשר ודם שסרחה עליו מקצת מדינה אינו יודע מי החוטא, לפיכך כשהוא כועס נפרע מכלם אבל אתה לפניך גלויות כל המחשבות ויודע אתה מי החוטא.
4. רש"י ד"ה וכפר עליהם: רז זה מסר לו מלאך המות כשעלה לרקיע שהקטורת עוצר המגיפה כדאיתא במסכת שבת.

פרשת חקת

1. ויבאו בני ישראל כל העדה מדבר צין בחדש הראשון וישב העם בקדש ותמת שם מרים ותקבר שם (במדבר כ, א).
- רש"י ד"ה ותמת שם מרים (א) למה נסמכה פרשת מיתת מרים לפרשת פרה אדומה? לומר לך מה קרבנות מכפרין אף מיתת צדיקים מכפרת.
2. נעברה נא בארצך לא נעבר בשדה ובכרם ולא נשתה מי באר דרך המלך נלך לא נטה ימין ושמאל עד אשר נעבר גבלך (במדבר כ, יז).
- רש"י ד"ה לא נשתה מי באר: מי בורות היה צריך לומר אלא כך אמר משה אף על פי שיש בידנו מן לאכול ובאר לשותות לא נשתה ממנו אלא נקנה מכס אוכל ומים להנאתכם. מכאן לאכסנאי אף על פי שיש בידו

לאכול יקנה מן החנוני כדי להנות את אושפיו.

בסיכומו של דבר הציון "עשר" היה גבוה מדי לבני המשפחה.

3. ויבא העם אל משה ויאמרו חטאנו כי דברנו בד' ובך התפלל אל ד' ויסר מעלינו את הנחש ויתפלל משה בעד העם (במדבר כא, ז).

רש"י ד"ה ויתפלל משה: מכאן למי שמבקשים ממנו מחילה שלא יהא אכזרי מלמחול.

4. אמר הקב"ה מא אני מטריח על בני כל זאת לצור על כל עיר ועיר נתן בלב כל אנשי המלחמה לצאת מן העיירות ונתקבצו כלם למקום אחד ושם נפלו ומשם הלכו ישראל אל הערים ואין עומד לנגדם כי אין שם אלא נשים וטף.

פרשת בלק

1. ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל את כל סביבתינו כלחך השור את ירק השדה ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההיא.

רש"י ד"ה אל זקני מדין: והלא מעולם היו שונאים זה את זה שנאמר המכה את מדין בשדה מואב (בראשית לו, לה) שבאו מדין על מואב למלחמה אלא מיראתן של ישראל עשו שלום ביניהם. הנמשל ל"המן" הוא איפוא עם ישראל.

2. א. למדנו שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים (במדבר כב, יח).

3. הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא לא ישכב עד יאכל טרף ודם חללים ישתה (במדבר כג, כד).

רש"י ד"ה לא ישכב: בלילה על מיטתו עד שהוא אוכל ומחבל כל מויק הבא לטרפו כיצד קורא את שמע על מיטתו ומפקיד רוחו ביד המקום בא מחנה וגייס להזיקם הקב"ה שומרם ונלחם מלחמותם ומפילם חללים.

4. מה טבו אהליך יעקב משכנתיך ישראל (במדבר כד, ה).

רש"י ד"ה מה טבו אהליך: על שראה פתחיהם שאינם מכוונים זה מול זה.

פרשת פנחס

1. א. ויהי אחרי המגפה ויאמר ד' אל משה ואל אלעזר בן אהרן הכהן לאמר (במדבר כו, א).

רש"י ד"ה ויהי אחרי המגפה: משל לרועה שנכנסו זאבים לתוך עדרו והרגו בהן והוא מונה אותן לידע מניין הנותרות.

ב. וראיתה אתה ונאספת אל עמך גם אתה כאשר נאסף אהרן אחיך (במדבר כז, ג).

רש"י ד"ה כאשר נאסף אהרן אחיך...: בכל מקום שכתב מיתתם כתב סורחנם לפי שנגזרה גזירה על דור המדבר למות במדבר בעוון שלא האמינו לכך ביקש משה שיכתב סורחנו שלא יאמרו אף הוא מן הממרים היה.

משל לשתי נשים שלוקות בבית דין. אחת קלקלה ואחת אכלה פגי שביעית וכו'. אף כאן בכל מקום שהזכיר מיתתן הזכיר סורחנן להודיע שלא היתה בהם אלא זו בלבד.

- ג. ויאמר ד' אל משה עלה אל הר העברים הזה וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל.
- רש"י ד"ה עלה אל הר העברים: למה נסמכה לכאן... דבר אחר כיוון שנכנס משה לנחלת בני גד ובני ראובן שמח ואמר כמדומה שהותר לי נדרי משל למלך שגזר על בנו שלא יכנס לפתח פלטין שלו נכנס לשער והוא אחריו לחצר והוא אחריו לטרקלין והוא אחריו כיוון שבא ליכנס לקיטון אמר לו בני מכאן ואילך אתה אסור ליכנס.
2. ובאלה לא היה איש מפקודי משה ואהרן הכהן אשר פקדו את בני ישראל במדבר סיני (במדבר כו, סד).
 רש"י ד"ה ובאלה לא היה איש וגו': אבל על הנשים לא נגזרה גזירת המרגלים לפי שהן היו מחבבות את הארץ. האנשים אומרים נתנה ראש ונשובה מצרימה (במדבר יד, ד), והנשים אומרות תנה לנו אחוזה (במדבר כז, ד). לכך נסמכה פרשת בנות צלפחד לכאן.
3. ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר בן מנשה למשפחת מנשה בן יוסף ואלה שמות בנותיו: מחלה, נעה וחגלה ומלכה ותרצה (במדבר כז, א).
 רש"י ד"ה למשפחת מנשה בן יוסף: למה נאמר והלא כבר נאמר בן מנשה, אלא לומר לך יוסף חיבב את הארץ שנאמר והעליתם את עצמותי וגו' (בראשית נ, כה). ובנותיו חיבבו את הארץ שנאמר תנה לנו אחוזה (במדבר כז, ד).
4. במדבר כז, א.
 רש"י ד"ה מחלה נעה ולהלן הוא אומר ותהיינה מחלה ותרצה מגיד שכולן שקולות זו בזו, לפיכך שינה את סדרן.

על פי "שאל בנך ויגדך", בעריכת אריה פלהיימר - פסגות

פתרון לתשבץ שבועות

חג שמח וחלופה נעימה!